

Årsrapport 2013

Kyrkjerådet Mellomkyrkjeleg råd Samisk kyrkjeråd

Direktørens rapport til Kyrkjerådet

DEN NORSKE KIRKE / DEN NORSKE KYRKJA

Kirkerådet / Kyrkjerådet

Mellomkirkelig råd / Mellomkyrkjeleg råd

Samisk kirkeråd / Samisk kyrkjeråd / Sámi girkoráddi

Årsrapport 2013
Dei sentrale kyrkjelege råda

© Kyrkjerådet, mars 2014

ISBN 978-82-7545-121-5

Kyrkjerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 Oslo
Tlf.: 23 08 12 00

Produksjon: Kyrkjerådet si kommunikasjonsavdeling

Omslagsfoto:
Frå Trusopplæringskonferansen 2013
(Foto: Torstein Ihle)

Innhald

Forord	5
Om Kyrkjemøtet	6
Om Kyrkerådet	6
Medlemsutvikling og dåp	7
Om rapportering på mål for Den norske kirke	8
Direktørens rapport til Kirkerådet.....	8
Et helhetskirkelig perspektiv	9
En overgangsfase.....	9
Målstyrings- og rapporteringsregimer	9
Kirkemøtets satsingsområder	10
1. Stat – kirke	11
Ny valgordning.....	11
Arbeidsgiveransvar for prester.....	11
Ny kirkeordning	12
2. Barn, unge og trusopplæring.....	13
Trusopplæring til alle.....	13
Tilbod og deltaking	14
Kyrkje 18-30.....	15
3. Gudstjenesteliv	16
Fleksibilitet og valgfrihet	16
Salmebok 2013	17
Deltakelse på gudstjenester	17
4. Organisasjon og forvaltning.....	18
Lokal organisasjonsutvikling.....	18
Refleksjonsprosess om fremtidig kirkeordning	19
Kirkestatistikk	19
Rekrutteringssituasjonen	19
5. Diakoni.....	20
Fleire diakonistillingar – Samhandlingsreforma.....	20
Kriseberedskapen i kyrkja.....	21
Førebygge overgrep	21
Inkludering.....	22
Kjønn og likestilling.....	22

Skaparverk og bærekraft	23
6. Kultur og kyrkjemusikk	24
Kyrkje og kultur	24
Koralbok	25
Kyrkjebygg	26
7. Økumenikk og internasjonale spørsmål (MKR)	26
Økumeniske generalforsamlinger	26
Vår lutherske identitet	27
Interreligiøst samarbeid	28
Diakonale oppdrag globalt	29
Asylpolitikk og integrering.....	30
Misjon.....	31
8. Samisk kirkeliv (SKR)	31
Samiske kirkedager.....	31
Trosopplæring og ungdomsarbeid	32
Strategiplan og liturgier.....	33
Etter- og videreutdanning	33
Forsoningsarbeid	34
Internasjonalt urfolksarbeid.....	34
9. Kommunikasjon og IKT	34
Kommunikasjonsplattform for Den norske kirke	34
Kirken i media.....	35
Omdømme	36
Kirkenettet.....	37
Internkommunikasjon	38
IKT-eierskap og styring	38
Kirkepartner.....	39
Utviklingsprosjekter	39
Medlemsregister	40

Forord

Av Jens-Petter Johnsen, direktør i Kirkerådet

2013 har vært et nytt begivenhetsrikt år for Den norske kirke. Fra kirkens mange arbeidsfelt vil jeg løfte fram noen få ting særskilt:

Kirken skårer høyt

Innbyggerundersøkelsen 2013 ga Den norske kirkes ansatte og frivillige god grunn til stolthet og glede. Kirken skårer veldig høyt på Direktoratet for forvaltning og IKTs (Difi) undersøkelse av folks tilfredshet med ulike offentlige tjenester. Sist gang undersøkelsen ble gjennomført, var i 2010. Det er gledelig at kirken gjør det enda bedre i 2013 enn i 2010. Den lokale presten og kirkens øvrige ansatte skal ha mye av æren for at kirken kommer så godt ut av undersøkelsen. Dette viser at kirken har medarbeidere med stort engasjement for sine medmennesker.

Ny salmebok

Første søndag i advent tok Den norske kirke i bruk den nye *Norsk salmebok 2013*. Dette er en kulturbegivenhet som er blitt møtt med glede og begeistring langt utenfor kirkerommet. Den nye salmeboken har en langt større sjangerbredde enn tidligere salmebøker. Her står de tradisjonelle salmene side om side med gospel, spirituals, såkalt moderne lovsang, viser, afrikanske, latin-amerikanske og asiatiske salmer. Endelig er også salmer på de tre samiske språkene og kvensk inkludert i salmeboken.

Stat – kirke

Det er nå bred enighet om at Den norske kirkes biskoper, proster og prester ikke bør ha staten som arbeidsgiver. Kirkemøtet 2013 ga Kirkerådet mandat til å sette i gang arbeidet med å forberede kirken på å bli arbeidsgiver for de statlig tilsatte i kirken. Departementet har i løpet av året fått tilsvarende mandat fra politisk ledelse til å utrede en virksomhetsoverdragelse av statlig tilsatte til kirken. Det er god dialog mellom Kirkerådet og departementet om dette.

Samiske kirkedager

Samiske kirkedager ble arrangert i Mo i Rana 9.-11. august. Samisk kirkeråd var hovedarrangør for et ambisiøst og flott gjennomført arrangement. Kirkedagene har synliggjort og inspirert samisk kirkeliv som en livskraftig og likeverdig del av Den norske kirke, styrket samiskkirkelig fellesskap over landegrensene og løftet urfolksdimensjonen i Den norske kirkes arbeid.

Økumeniske generalforsamlinger

Den norske kirke er mer verdensvid enn norsk, og samtaler og møter med trossøsken verden over utfordrer oss. Vi er majoritetskirke i et rikt land og har mye å lære av andre. Kirkens verdensråds generalforsamling i Sør-Korea ble et stort løft for den økumeniske bevegelsen. Aldri har den økumeniske bredden i deltakelsen vært større. På generalforsamlingen til Konferansen av europeiske kirker (KEK) ble det formulert et mål om å støtte medlemskirkenes kristne vitnesbyrd i et Europa preget av sekularisering, migrasjon, multikulturelle samfunn og sosial og økonomisk krise.

Denne utfordringen banker også på våre lokale kirkedører. Den norske kirkes kristne vitnesbyrd bæres fram og leves først og fremst lokalt. De sentrale kirkelige organenes oppgave er å støtte opp under og legge til rette for det. Vi vil være til for menighetene.

Om Kyrkjemøtet

Kyrkjemøtet er Den norske kyrkja sitt øvste representative organ. Kyrkjemøtet samlast til eitt møte i året og er sett saman av medlemmene av bispedømeråda og leiaren av Samisk kyrkjeråd, til saman 115 delegatar.

Leiaren i Mellomkyrkjeleg råd, rektorane ved dei tre teologiske fakulteta og fire representantar frå Ungdommens kyrkjemøte har tale- og forslagsrett. Kyrkjemøtet 2013 var samla i Kristiansand 11.-16. april. 12 sakar vart handsama. Blant desse var:

- Forslag til endringer i kirkeloven
- Kirkeordning etter 2013
- Kyrkje 18/30
- Velsignelse av hus og hjem
- Skråstola for diakoner
- Økumeniske generalforsamlinger 2013
- Valgordninger for de kirkelige valg
- NOU 2013: Det livssynsåpne samfunn, Stålsettutvalget
- Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser og bruk av oljefondet

Om Kyrkjerådet

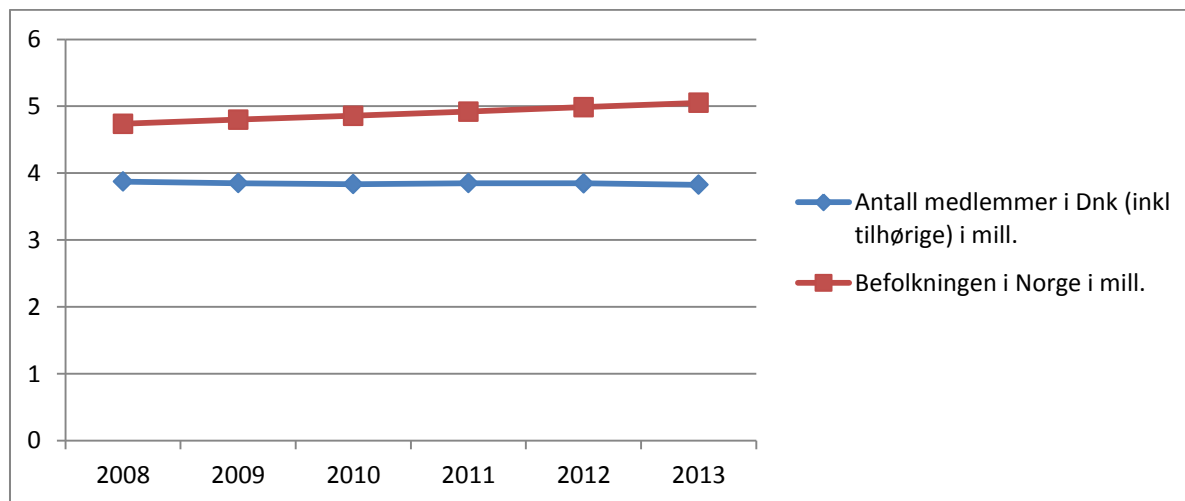
Kyrkjerådet har 15 medlemmer. Preses i Bispemøtet er blant desse. Alle bispedømeråda er representerte i rådet. Kyrkjerådet førebur sakene som skal fremjast for Kyrkjemøtet og leiar arbeidet mellom Kyrkjemøtet sine samlingar. I 2013 hadde Kyrkjerådet 5 møter og rådet handsama 72 saker. Leiar i Kyrkjerådet er Svein Arne Lindø.

Kyrkjerådet fotografert etter valet på Kyrkjemøtet 2012.

Medlemsutvikling og dåp

Når vi skriv årsrapporten frå Kyrkjerådet, er ikkje årsstatistikken for 2013 klar enno. Dei førebelse tala stadfestar likevel tidlegare tendensar. Andelen av befolkninga som høyrer til Den norske kyrkja går ned. Årsaka er truleg at auka i folketalet er større i grupper av befolkninga som ikkje høyrer til Den norske kyrkja. Talet på menneske som er medlemmer i Den norske kyrkja held seg nokolunde stabilt, sjølv om dette også sakte blir lågare.

Kilde: SSB

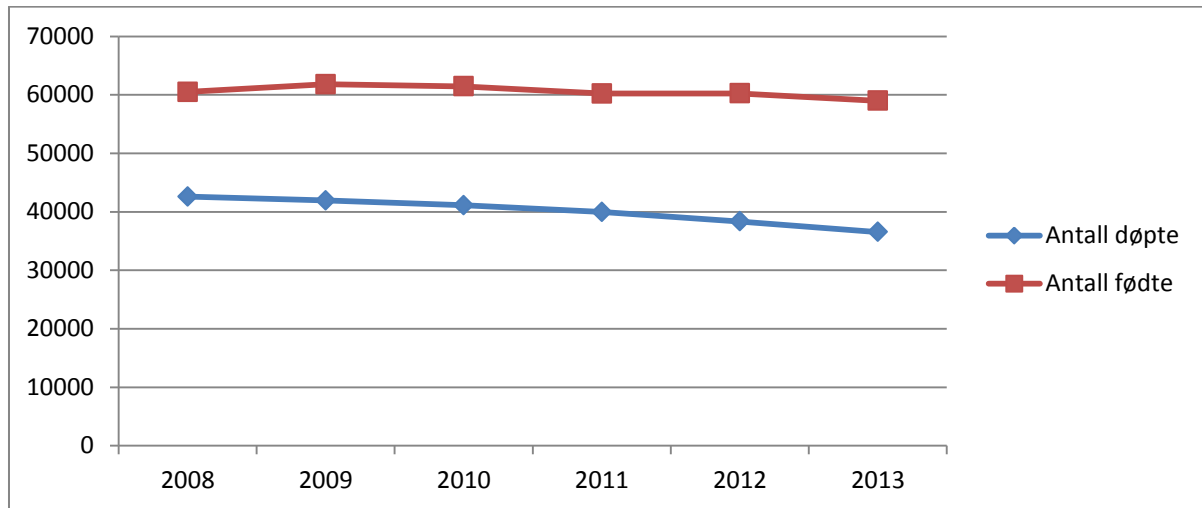
Vi bør likevel følgje dåpstala nøye. Det er ved dåp den viktigaste rekrutteringa av medlemmer skjer. Oppslutninga om dåpen er framleis høg blant Den norske kyrkja sine medlemmer. Nærare 85 prosent av medlemmene vel å døype barna sine. Men tendensen er at det ikkje lenger er like sjølvstøtt å velje dåp. Dåp er korkje sosialt eller kulturelt naudsynt. Det er positive sider ved dette. Dåp er eit val, og for unge foreldre er dåp eit positivt grunngeve val. Kyrkja må halde fram og anerkjenne dei positive motiva.

Ein del foreldre ynskjer å la barna ta valet sjølv når dei er religiøst myndige. I 2012 blei 1700 14-16-åringar døypt, dei fleste i samband med konfirmasjon. Dette er gledeleg. Samstundes bør kyrkja merka seg argumentet. Den milde innfallsvinkelen, at dei unge bør få velje sjølv, har brei atterklang i kulturen og blir delt av kyrkja. I det offentlege ordskiftet blir det like fullt og ofte sterkt snakka om at dåp av små barn er eit angrep på religionsfridomen deira. Oppfatninga blir ikkje støtta av lovverket, og ho bryt med læra i kyrkja om både dåpen og menneske. Men argumentet om at dåp er eit angrep på barns sjølvråderett, og som ein difor er kritisk til, har gjenklang i fleire leire. Kyrkja må difor ta desse diskusjonane alvorleg.

Ein praktisk konsekvens av at dåp blir valt bort, er at barnet ikkje automatisk blir invitert med i trusopplæringa i kyrkja. Årsaka til at ikkje-døypte vel konfirmasjon (og dimed også dåp), er truleg den sterke stillinga konfirmasjonen har i kulturen. Det er ikkje like sjølvstøtt at foreldra oppdagar og oppsøker kyrkja sitt tilbod om trusopplæring til yngre barn. Formelt sett er ikkje dei udøypte barna omfatta av trusopplæringsreforma heller.

Dette gjeld kyrkja sitt arbeid med trusopplæring som er grunngeve i oppdraget med å døype og lære. Sett frå den andre sida, kan kyrkjelyden sitt arbeid med trusopplæring tene som motivasjon og grunngeving for dåp.

Dåp gir barnet eit tilbod som skulen ikkje gir. Barnet blir invitert til kultur- og tradisjonsformidling i kyrkja og får del i eit pedagogisk tilbod som kan ta i bruk andre verkemiddel enn det skulen kan. Mange foreldre set pris på dette. Her ligg det truleg eit stort potensial for rekruttering til dåp.

Kilde: SSB

Utviklinga av medlemstala i Den norske kyrkja er tett knytt opp mot oppslutninga om dåpen. Tiltak som kan motivere til og grunnje dåp positivt bør difor utviklast og setjas i verk. Her treng vi meir innsikt i kvifor nokre foreldre vel dåp og andre ikkje. Vi treng også meir kunnskap om kvifor unge – og vaksne – vel dåp. Dåp bør også løftast fram i folk sin medvit gjennom målretta kommunikasjonstiltak. Dette vil vekke opp motdebattantar, men samstundes bidra til ei medviten og positiv grunnjeving hos dei som vel dåp.

Dåp og dåpstal angår alle kyrkjelyder i Den norske kyrkja. Ei felles merksemd om rekruttering til dåp har potensial til å virke samlande og motiverande på alle nivå i kyrkja.

Om rapportering på mål for Den norske kirke

I 2012 ble Grunnloven og Den norske kirkes relasjon til staten endret. Det følger av Den norske kirkes egenart som trossamfunn, at kirkelige styringsorganer fastsetter mål og strategier for den kirkelige virksomheten på selvstendig grunnlag. Disse kommer til uttrykk gjennom visjon og satsingsområder vedtatt av Kirkemøtet, Kirkemøtets vedtatte planer og strategier samt Kirkerådets budsjettprioriteringer.

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd har sitt oppdrag fra Kirkemøtet, men Kirkemøtet har etter gjeldende ordning ikke budsjettansvar. Med unntak av ytterst begrensede fondsmidler ervervet etter søknad og noen egne inntekter fra salg av materiell, er de sentrale kirkelige organenes virksomhet finansiert av staten.

Direktørens rapport til Kirkerådet

Kirkerådets direktør er daglig leder av de sentrale kirkelige rådernes virksomhet. Direktøren har etter gjeldende ordning to myndigheter å rapportere til: Som direktør for et statlig forvaltningsorgan

rapporterer han på tildelingsbrevet, til departementet. Som daglig leder av de sentrale kirkelige organene, rapporterer han på vedtatt årsplan, til Kirkerådet, som legger direktørens rapport fram for Kirkemøtet til orientering. Herværende rapport er direktørens rapport til Kirkerådet. Denne følger som vedlegg til direktørens rapport til departementet.

Etter gjeldende ordning er Kirkerådet fortsatt å forstå som statlig forvaltningsorgan og som sådan underlagt statlige rapporteringskrav. Departementets styringskrav til Kirkerådet meddeles i det årlige tildelingsbrevet. I tildelingsbrevet for 2013 forutsetter departementet at Kirkerådets «virksomhet for øvrig» følger av Kirkemøtets målsettinger, planer og vedtak.

Et helhetskirkelig perspektiv

Målstyrings- og rapporteringsregimene ble tatt opp i styringssamtalen mellom departementet og Kirkerådet våren 2013. Her ble det pekt på at selv om Kirkemøtet fastsetter satsingsområder for Den norske kirkes virksomhet, ligger virkemidlene i stor grad hos andre organer, som bispedømmerådene, biskopene, fellesrådene og menighetene. På denne bakgrunnen ble det drøftet om årsrapporten til Kirkerådet bør inneholde resultatvurderinger og eventuelle strategiske grep for hele virksomheten eller begrense seg til den delen av virksomheten som Kirkemøtet/Kirkerådet har myndighet over eller disponerer ressurser til. I referatet fra styringssamtalen skriver departementet:

«Etter departementets syn bør Kirkerådet i framtidige årsrapporter kunne gå lengre i å analysere kirkens situasjon og vurdere eventuelle strategiske grep, ut fra et helhetskirkelig perspektiv».

Departementet gir her uttrykk for et syn som kirkelige organer bør ta nærmere stilling til. Det er direktørens oppfatning at utviklingen av et hensiktsmessig målstyrings- og rapporteringsregime for kirkens ulike enheter må henge sammen med utviklingen av ny kirkeordning.

En overgangsfase

Forfatningsreformen 2012 og den ventede forvaltningsreformen endrer myndighetsforholdene i kirken. Dette får konsekvenser for styrings- og rapporteringsregimene i virksomheten. Disse har ikke funnet sin hensiktsmessige form for framtiden ennå. Kirkens ulike myndighets- og styringsorganer befinner seg i en forvaltningsmessig overgangsfase, som gjør arbeidet med mål, planverk og rapportering utfordrende og tidvis ulogiske.

De endrede relasjonene må få adekvate uttrykk i endrede styrings- og rapporteringsregimer også i den overgangsfasen kirken nå er i. Kirkerådet samarbeider med departementet og bispedømmerådene om dette. Hvem som i en tid preget av overgang og midlertidighet kan og skal fastsette mål for hva, og hvem som rapporterer hvor på hvilken måte, krever imidlertid både fortolkning og forhandlinger. Etter gjeldende ordning finner disse sted både i styringssamtale med departementet og i Kirkerådet.

Målstyrings- og rapporteringsregimer

Et statlig målstyringsregime er ikke nødvendigvis kirkens foretrukne form. Målstyring i offentlig forvaltning er omdiskutert og tidvis diskreditert. Her har de statlige etatene i dag et pedagogisk problem. Det er viktig at kirkelig tilsatte får se og helst erfare verdien av det regimet de blir en del av. Finansieringen av Den norske kirke gjør at staten (og kommunene) også i framtiden vil ha legitime behov for styring og krav til rapportering. Når politiske myndigheter er i mindre inngrep med styringen av kirken, vil kirken måtte sannsynliggjøre behov og synliggjøre resultater i minst like sterk

grad som i dag. Kirkemøtets myndighetsområder vil dessuten endres, noe som også vil gi Kirkemøtet andre behov for styringsverktøy.

Årets rapport fra direktøren til Kirkerådet tilfredsstillende neppe departementets føringer på alle punkter. Dette skyldes i noen grad manglende kapasitet, kanskje også manglende oppgaveforståelse. Direktøren erfarer samtidig at det reelt sett er noe kryssende hensyn som skal ivaretas når det er to myndigheter det skal rapporteres til. Fjorårets journalistisk bearbejdede rapport til Kirkerådet, fikk god mottakelse i Kirkerådet, som ga uttrykk for at den ga lesbar og god oversikt over virksomhetens mange arbeidsfelt og utfordringer. Årets rapport søker fortsatt å ivareta dette hensynet samtidig som den gjør sammenhengen med de statlige rapporteringskravene noe tydeligere.

Arbeidet med rapporteringen avdekker imidlertid behovet for et grundigere arbeid med hva som er hensiktsmessige styrings- og rapporteringsregimer for Den norske kirke.

Kirkemøtets satsingsområder

Kirkelovens formålsbestemmelse for Kirkemøtet er formulert slik:

«Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke. Som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet alle gudstjenstlige bøker i Kirken. Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkelig liv og ivareta Den norske kirkes internasjonale og økumeniske oppgaver». Kirkeloven § 24

Kirkerådet skal legge til rette for at Kirkemøtets mål og strategier kommer til anvendelse i menighetene. Ivaretagelsen av samisk kirkelig liv og de internasjonale og økumeniske oppgavene er lagt til Samisk kirkeråd (SKR) og Mellomkirkelig råd (MKR), se kapitlene 7 og 8 under.

Kirkemøtet har vedtatt følgende fem satsingsområder for virksomheten i perioden 2009-2014:

- Diakoni
- Kirkemusikk og kultur
- Barn og unge
- Gudstjenesteliv
- Samisk kirkelig liv

Satsingsområdene utgjør hovedarbeidsområder i Kirkerådet. Det rapporteres på arbeidet med satsingsområdene i kapitlene under. I tillegg har Kirkerådet konsentrert sitt arbeid med saker av helhetskirkelig karakter i ytterligere tre hovedområder: Stat – kirke (kapittel 1), Organisasjon og forvaltning (kapittel 4) og Kommunikasjon og IKT (kapittel 9).

1. Stat – kirke

Hovedmål:

- a) Følge opp den politiske avtalen i Stortinget (10.4.2008).
- b) Gi kirkens organer en sterkere demokratisk legitimitet og forankring blant kirkemedlemmene gjennom nye valgeregler.
- c) Utvikle ny kirkeordning med nye relasjoner mellom stat og kirke.

Avtaleperioden for kirkeforliket, som partiene på Stortinget inngikk i 2008, gikk ut ved Stortingsvalget 2013. Endringene i Grunnloven og endrede bestemmelser i kirkeloven legger grunnlag for en samlande, framtidsrettet og varig løsning på forholdet mellom staten og Den norske kirke.

Ny valgordning

Delmål	Samarbeide med partiene på Stortinget om behandling av lovforslag om kirkens valgordning
Resultatmål	Utarbeide forslag til uttalelse fra Kirkemøtet om lovproposisjonen som sak til Kirkemøtet 2013
Indikator	Stortinget vedtar tjenlige bestemmelser om Kirkens valgordninger i Kirkeloven

Nye valgeregler for Den norske kirke ble vedtatt av Stortinget i juni. Hele kirkens organisasjon har vært opptatt av å styrke de valgte organenes demokratiske legitimitet. Den norske kirke har ved dette utviklet seg i retning av å opptre som et selvstendig trossamfunn i Norge.

Kirken har gjennom valgordningene og internkirkelige, demokratiske prosesser utviklet en sterkere lojalitet til egne organers beslutningsmyndighet. For å oppnå dette, har det vært lagt stor vekt på å legge til rette for åpne debatter, rom for uenighet og transparente beslutningsprosesser.

Som det øverste representative organ i Den norske kirke, bærer Kirkemøtet et beslutningsansvar for saker som angår hele kirken. Nye valgordninger for valg til bispedømme og Kirkemøtet har medført at disse organene har fått en sterkere demokratisk legitimitet.

Delmålet er nådd.

Arbeidsgiveransvar for prester

Delmål	Utarbeide forslag til endring av kirkeordningen med vekt på overdragelse av arbeidsgiveransvaret for prestene til kirkelige organer og etablering av Den norske kirke som rettssubjekt
Resultatmål	Ferdigstille sak til Kirkemøtet: <i>Kirkeordning etter 2013</i> (KM 05/13)
Indikator	Kirkemøtet peker ut en retning for arbeidet

Etter grunnlovsendringene er det etablert en rettstilstand for Den norske kirke som har en midlertidig karakter. Kirkemøtet har i sak KM 10/11 pekt på at Den norske kirke raskt må etableres som et eget rettssubjekt og at arbeidsgiveransvaret for alle kirkelig ansatte må overføres til kirken. Dette ble bekreftet av Kirkemøtet i 2013 (KM 05/13). Vedtaket gir Kirkerådet mandat til å sette i gang arbeid med å forberede en virksomhetsoverdragelse fra stat til kirke. Kirkerådet ser imidlertid at en til nå bare befinner seg i en oppstartsfase av en større utvikling med store og til dels noe ukjente konsekvenser.

I den politiske plattformen til den nye regjeringen utgått fra Høyre og Fremskrittspartiet, heter det:

«Både samfunnet, kirken og staten er best tjent med et tydelig skille mellom kirke og stat. Regjeringen legger vekt på at Den norske kirke er av stor betydning for mange nordmenn, og vil føre en politikk som sørger for at kirken opprettholder statusen som en folkekirke for alle.»

Departementet har dermed politisk mandat til å starte utredningsarbeid med tanke på en virksomhetsoverdragelse av statlig tilsatte kirkelige medarbeidere. Dette støtter opp under Kirkerådets arbeid med det samme. Kirkerådet erfarer samarbeidet med departementet som godt.

Kirkerådet vedtok i KR 35/13 å opprette et Arbeidsgiverutvalg for «statlig sektor» i Den norske kirke. Arbeidsgiverutvalget skal utgjøre den demokratiske arbeidsgivermyndigheten for forberedelse og gjennomføring av denne prosessen mot opprettelsen av Den norske kirke som rettssubjekt og overføring av arbeidsgiveransvaret for statlig tilsatte. Arbeidsutvalget i Kirkerådet utgjør dette utvalget. Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet.

Delmålet er delvis nådd. Det vil bli arbeidet videre med dette i 2014.

Ny kirkeordning

Delmål	Utrede konsekvenser av rettssubjektivitet for Den norske kirke
Resultatmål	Ferdigstille sak til Kirkemøtet: <i>Kirkeordning etter 2013</i> (KM 05/13)
Indikator	Kirkemøtet gir retning for arbeidet med fremtidig kirkelig organisering

Kirkerådet har av Kirkemøtet fått mandat til å utarbeide grunnleggende veivalg for fremtidig kirkelig organisering. Som et ledd i denne prosessen forbereder Kirkerådet også en sak om et øverste, særlig grunnleggende regelverk, en sak om «Den norske kirkes grunnlag» som Kirkemøtet kan behandle som det øverste trinn i det fremtidige kirkelige regelverket.

Delmålet er ikke nådd i 2013. Det vil bli arbeidet videre med dette i 2014

Om arbeid med fremtidig kirkeordning, se også kapittel 4. *Organisasjon og forvaltning.*

2. Barn, unge og trusopplæring

Hovudmål:

Stimulere til livslang læring i kyrkja med utgangspunkt i dåpen slik at menneske kan leve og vakse i den kristne tru.

Ein søkjer å realisere hovudmålet gjennom arbeidet med Trusopplæringsreforma, oppfølging av satsinga på aldersgruppa 18-30 år og organa for ungdomsdemokrati i Den norske kyrkja.

Trusopplæring til alle

Delmål	Trusopplæringsreforma skal førast vidare, med sikte på å utvikle eit systematisk og samanhengande trusopplæringstilbod for alle døypte mellom 0 og 18 år
Resultatmål	Sikre alle kyrkjelydar trusopplæringsmiddel
Indikator	Fullfinansiering av trusopplæringsreforma over Statsbudsjettet

Fullfinansiering av Trusopplæringsreforma har stått øvst på Kyrkjerådet si prioriteringsliste i budsjettbrev til departementet i mange år. Ein kommunikasjonskampanje våren 2012 retta søkjelyset på manglande løyvingar til reforma og hadde som mål å gjere reforma kjent for folk. Svaret kom i form av ein solid auke i budsjettet på 68 millionar kroner i forslaget til statsbudsjett for 2014. Dette kom frå den avtroppande regjeringa. Den påtroppande regjering plussa på med ytterlegare 15 millionar.

Statsbudsjett for 2014 med 315 millionar kroner til reforma gir dermed rom for at dei siste 20 prosent av sokna som har venta på midlar, no kjem med på same vilkår som dei som er fasa inn tidlegare. Såleis er ein viktig milepæl nådd.

Kyrkjerådet har rekna ut at ein fullfinansiert reform i 2013 krev ein pris- og lønnsjustert ramme på 350 millionar. Kyrkjerådet ga difor følgjande kommentar til løyvinga i sitt møte i desember: *«Trusopplæringsreforma er ikke fullfinansiert i 2014. Dette forutsetter ytterligere bevilgninger i kommende år».*

Arbeidet med gjennomføring av Trusopplæringsreforma skjer like fullt i tråd med dei ordningar og planar som er etablert i eit godt samvirke med bispedømmeråda. I samband med 10-årsmarkeringa for Stortingsvedtaket om reforma deltok kyrkjeleg og politisk leiing og reforma fikk positiv merksemd.

Trusopplæringskonferansen 2013 samla i november om lag 1500 deltakarar på Norges Varemesse under overskrifta «Ringer i vann». Konferansen løfta fram verknader Trusopplæringsreforma har hatt i ti år og den betydinga trusopplæringa har for barn og unge, kyrkja og samfunnet. Dette blei feira.

Tilbod og deltaking

Det er eit mål at alle døypte i Den norske kyrkja skal få tilbod om 315 timer trusopplæring fram til dei er 18 år. Dette er eit ambisiøst mål som NOU 2000:26 rekna ut til å koste 550 millionar i 2000-kroner. I sokn med godkjende planar blei det planlagt å gi eit trusopplæringstilbod på i snitt 278 timer i 2013. Faktisk gjennomføring syner at det ifølgje rapportane frå sokna, blei det gitt tilbod om 203,4 timer. Snittet i materialet som er rapportert inne er gått ned sidan 2012, då tilsvarande tal var 210.

Nedgangen i timetalet forklarast med auka i talet på sokn som er tatt inn i driftsfasen i løpet av 2013. Kyrkjerådet har likevel forventa at gjennomførte timer vil auke ettersom kyrkjelydens tilbod blir innarbeidd.

Oppslutninga om dei ulike trusopplæringstiltaka varierer. Konfirmasjonen står sterkt, men også nye breiddetiltak som Lys Vaken og Tårnagenthelg har fått god oppslutning i løpet av relativt kort tid.

Vi har samanlikna deltakinga ved eit utval trusopplæringstilbod i sokn som har godkjend plan. Og desse tala har gått noko opp sidan i fjor. KIFO (Stiftelsen Kirkeforskning) har analysert oppslutningstala i forhold til kor lenge kyrkjelydane har arbeidd med å utvikle eit fornya tilbod. Tendensen er at i dei kyrkjelydane som har vore med i reforma lengst, er oppslutninga noko lågare enn gjennomsnittet i landet. Dette kan tyde på at det er ei utfordring å halde interessa hos målgruppene oppe når tilboda ikkje lenger har interesse som nyhende. Slitasje i kyrkjelyden ved å gjennomføre eit omfattande tilbod år etter år kan også bety noko saman med den totale ressursituasjonen i sokna. Det er samstundes viktig å halde fast ved at det totale talet på barn og unge som deltek på trusopplæringstiltak aukar for kvart år som kyrkjelyden bygger ut sitt tilbod.

Gjennomsnittlig deltakerandel ved et utvalg trosopplæringstilbud i menighetene med godkjent plan	
Dåpssamtale	99 %
4-årsbok	48 %
Breiddetiltak for 6-åringar	29 %
Tårnagenthelg	25 %
Lys Våken	27 %
Konfirmasjon	87 %
Breiddetiltak året etter konfirmasjon	19 %
Samlet	49 %

Heilage tre kongars-fest er eitt av prosjekta i "Saman i kyrkja" i Elverum. (Foto: Hege Midthun.)

Bispedømme rapporterte om 221 godkjende planar i 2012. I 2013 blei det rapportert om 182 nye godkjende planar. Det samla talet er då oppe i 403. Talet på godkjende planar er ikkje det same som

talet på kyrkjelydar som arbeider ut i frå godkjende planar, for fleire kyrkjelydar samarbeider om planarbeidet i trusopplæringa.

At alle landets kyrkjelydar no er i ferd med å utvikle og gjennomføre eit fornya og utbygd tilbod til alle døypte barn og unge, betyr mykje på fleire vis. Trusopplæringa gjer til at kyrkjelydane jamleg er i kontakt med sine døypte medlemmer og deira familiar. Trusopplæringsarbeidet involverer eit høgt tal på frivillige medarbeidarar og set preg på gudstenestelivet ved mange høve i løpet av kyrkjeåret.

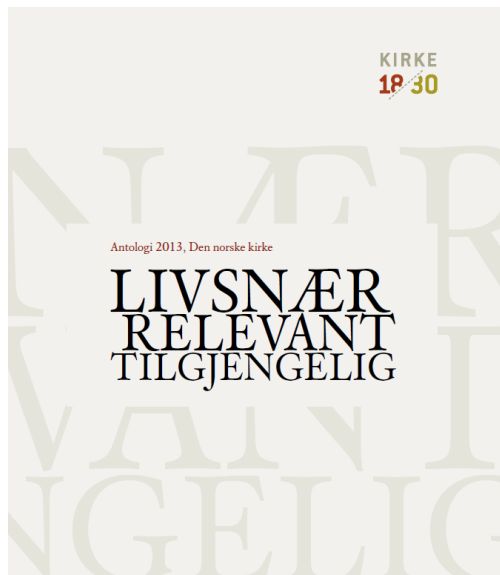
Kyrkjerådet arbeider heile tida med å utvikle ressursar for planarbeid og utøvande trusopplæring. Fagmiljøa deltek i dette gjennom utviklingsprosjekt og nettverksarbeid. 10 år etter at reforma blei vedteke er det grunn til å glede seg over kva reforma betyr for dei mange barn, unge og kyrkjelydane som er omfatta av den.

Frå 2014 skal altså kvart einskilde sokn fasast inn i reformarbeidet. Utfordringa er å stimulere til ei god utvikling og arbeid etter plan for trusopplæring. Og planen har eit ambisiøst mål både når det gjeld innhald, omfang og oppslutning om tilbodet.

Delmålet er delvis nådd.

Kyrkje 18-30

Delmål	Utvikle strategi, medvit og kunnskap om korleis ein kan vere ei livsnær og relevant kyrkje for unge vaksne, og skape auka deltaking og engasjement
Resultatmål	Produsera relevant ressursmaterieil
Indikator	Etterspurnad, utbreiing og bruk av materiellet

Kyrkjemøtesaka *Kyrkje 18-30* (KM 06/13) sette søkjelyset på korleis Den norske kyrkja kan vere ei livsnær og relevant kyrkje for unge vaksne. Arbeidet blir ført vidare av ulike aktørar med fagutvikling og tiltak.

Antologien *Livsnær, relevant, tilgjengelig* var vedlegg til kyrkjemøtesaka, slik at alle delegatane fekk han. I tillegg blei om lag 100 trykte eksemplar sende til fagpersonar og fagmiljø, bispedømmeråd, organisasjonar og tidsskrift/magasin.

Antologien kan lastast kostnadsfritt ned frå nettsida www.kirke18-30.no. Det er ikkje kjent kor mange som har lasta ned antologien. I og med at dette ikkje er ein plan for Den norske kyrkja, men eit inspirasjonsdokument, er det ikkje noko rapportering knytt til dette arbeidet. Kyrkjerådet har dermed ikkje henta inn røynsler når det gjeld bruk av antologien. Tekstsamlinga er laga med tanke på bruk i kyrkjelyden, men Kyrkjemøtet meinte det

var feil bruk av pengar å trykke opp og sende antologien ut til alle norske sokn. Det er difor i staden brukt andre ressursar på å gjera materiellet kjent og tilgjengeleg.

Strategiarbeidet Kyrkje 18-30 er eit krevjande arbeid. Merksemda rettar seg mot ei mangfaldig målgruppe og har relevans for mange arbeidsfelt i kyrkja. Kyrkje 18-30 handlar om utvikling av

materiell, men også om heving av kompetanse. Vidare dreier det seg om organisering av og samarbeid mellom ulike teneste, lokalt engasjement og fagutvikling. Alt dette utfordrar til dømes sjelesorga, diakonien og gudstenesta.

Frå sentralt hald blir det utvikla tiltak og metodikk, og det blir lagt til rette for deling av røynsler. Likevel er det ei utfordring å sikre at kyrkjelyden er engasjert, medviten og får auka deltaking på sine arrangement. Ein måte vi kan gjere det på, er å velje ut einskilde kyrkjelydar til å prøve ut tiltak eller metodikk. I 2013/2014 blir det utvikla to tiltak som skal testast ut i kyrkjelydar i 2014. Det vil kome rapportar frå dette. Tiltaka handlar om 1) Å vakse i trua, og 2) Om å vere par og foreldre – eit tilbod til dåpsforeldre.

Delmålet er delvis nådd.

3. Gudstjenesteliv

Hovedmål:

- a) Forny kirkens gudstjenesteliv etter de mål som Kirkemøtet og Kirkerådet fastsetter.
- b) Utarbeide gudstjenestemateriell på de tre samiske offisielle språkene sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk.

Kirkens gudstjenesteliv har i 2013 gjennomgått viktige reformprosesser som Kirkerådet har vært i nær kommunikasjon med. De aller fleste menighetene har utformet, fått godkjent og tatt i bruk en lokal grunnordning for gudstjenestelivet. Antall nattverdeltakere viser en jevn økning de siste årene, mens antall avholdte gudstjenester og samlet antall gudstjenestedeltakere er synkende.

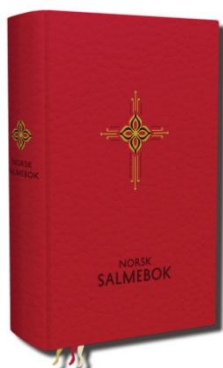
Delmål	Gi rom for større fleksibilitet og valgfrihet i menighetene, mer involvering fra flere deltakere og sterkere stedlig forankring av gudstjenestelivet
Resultatmål	Utgivelse av Salmebok 2013
Indikatorer	a) Gjennomsnittlig deltakelse pr gudstjeneste b) Gjennomsnittlig deltakelse pr gudstjeneste på søn- og helligdager

Fleksibilitet og valgfrihet

Gudstjenestereformens målsetning om mer involvering fra flere deltakere som medliturger, er allerede i ferd med å bli realisert i mange menigheter. Nye personer er blitt trukket inn i arbeidet med gudstjenestens bønner, tekster, musikk og om hvordan liturgiens handlinger skal utformes.

Den store fleksibilitet og valgfrihet som preger gudstjenestereformen har samtidig vist seg å stå i motsetning til ønsket om alles involvering i gudstjenesten. Dette gjelder særlig utprøvingen av ny liturgisk musikk, som har ført til at mange ikke kan delta i sangen når de er på gudstjeneste i en nabomenighet, som har valgt annen liturgisk musikk. Kirkerådet sendte derfor ut et veiledningsbrev

til menighetene om dette etter at Kirkerådet hadde drøftet saken *Status for gudstjenestereformen* (KR 32/13).

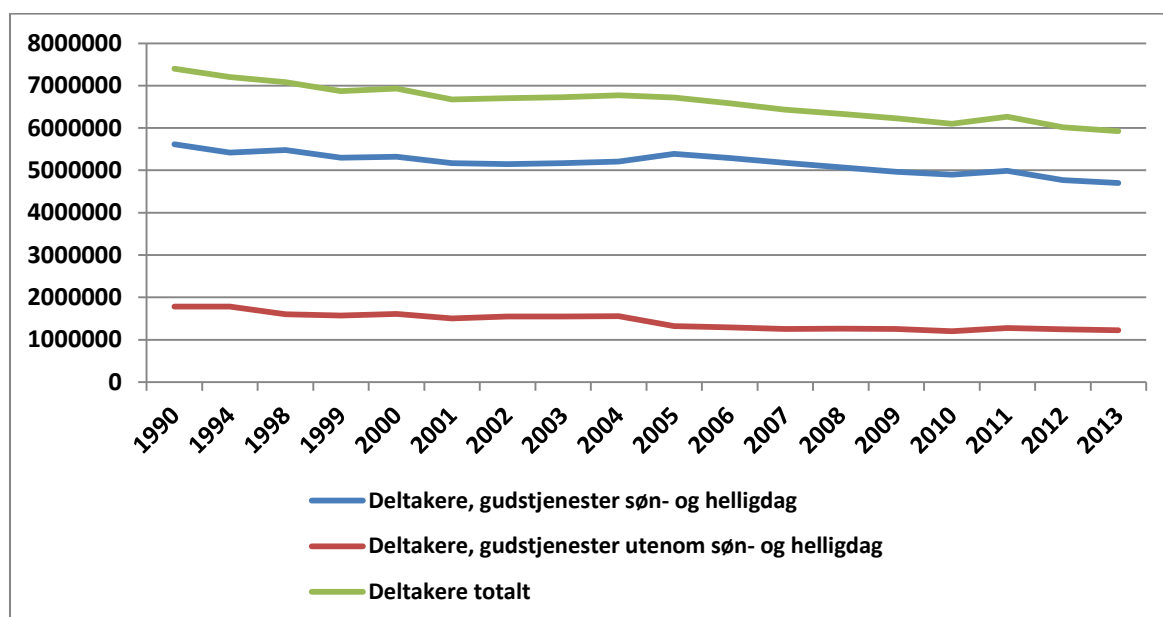
Salmebok 2013

Den nye salmeboken, som er viktig for gudstjenesten, men også for den enkelte og hjemmene, er blitt godt mottatt. Den ivaretar både hensynet til å videreføre godt innsungne salmer og innføre nye salmer innenfor ulike sjangre. Mange menigheter tok i bruk den nye salmeboken fra 1. søndag i advent 2013, mens andre menigheter har vedtatt å innføre den i løpet av 2014. Mange steder har man arrangert egne salmekvelder og feiret den nye salmeboken.

Deltakelse på gudstjenester

I følge Kifo sin tilstandsrapport for Den norske kirke 2013 ble det i 2012 avholdt ca. 700 færre gudstjenester enn i 2011. Totalt ble det avholdt 64 852 gudstjenester og tallet på besøkende gikk ned med nesten 250.000. Tallene for 2013 er ikke klare ved fristen for årsrapportering.

Foreløpige tall fra 2013 (Bjørgvin og Tunsberg mangler) viser et gjennomsnitt på 94 deltakere pr gudstjeneste. Dette er samme tall som i 2012. På søn- og helligdager er det foreløpige tallet en anelse bedre enn i 2012. Gjennomsnittlig deltakelse er her 99. I 2012 var tallet 98,2.

Den mest markerte utviklingstendensen i gudstjenestedeltakelsen de siste årene er at antall gudstjenester går ned. Samlet gudstjenestedeltakelse synker tilsvarende. Dette har sammenheng med lokale arbeidsforhold og økonomi. Særlig ser det ut til at flere gudstjenester på 2.dagene samlokaliseres i prostiet samt at gudstjenestefrekvensen trappes noe ned der befolkningsgrunnet er svekket vesentlig over tid.

Snitt besøkende pr gudstjeneste er noenlunde stabilt. Det vil si at så langt har gudstjenestereformen i liten grad ført til økning i gudstjenestedeltakelsen. Det er imidlertid en markert økning i antall gudstjenester med nattverd og i samlet nattverddeltakelse. Dette er en ønsket utvikling. I

Kirkemøtets behandling av gudstjenestereformen ble det lagt føring på at en normal hovedgudstjeneste feires med nattverd.

Mange av gudstjenestene som feires i tilknytning til trosopplæringstiltak inkluderer også nattverdfeiring. På bakgrunn av Kirkemøtets behandling av gudstjenestereformen, er nattverdfeiringen åpnet for alle døpte, også små barn. Flere utviklingstrekk tyder også på at den høye terskelen for å gå til nattverd som i mange tiår har preget norsk fromhetskultur, er i endring. Flere barn og voksne finner det naturlig å gå til nattverd i gudstjenesten. Dette er en ønsket utvikling.

Fremover vil det arbeides offensivt med å øke gudstjenestedeltakelsen i Den norske kirke.

Når det gjelder utvikling av samisk gudstjenestemateriell, se Samisk kirkeråds rapport, kapittel 8.

Delmålet er nådd i form av måloppnåelse på resultatmål.

4. Organisasjon og forvaltning

Hovedmål:

- a) Ha oppmerksomhet på saker av felles kirkelig karakter.
- b) Legge til rette for lokal utviklingsarbeid gjennom kompetanseheving og utviklingsarbeid.

Den norske kirkes organisasjon er i endring. Endringsprosesser har potensiale i seg til å vitalisere og gi ny motivasjon og retning. Samtidig er risikoen for uro og energilekkasjer stor. Rekrutteringen til kirkelige stillinger avhenger av at folk ser på kirken som en trygg, god og meningsfull arbeidsplass som de kan identifisere seg med. Rekruttering, omdømmebygging og utviklingsarbeid må derfor ses i sammenheng.

Lokal utviklingsarbeid

Delmål	Samle og utbre kunnskap om lokal utviklingsarbeid i menighetene
Resultatmål	Bidra til at kirkelige organer får tilgang til adekvat kompetanse for fremtidig endring og omstilling
Indikator	Gjennomføre prosjektet <i>Lokal utviklingsarbeid</i> sammen med KA

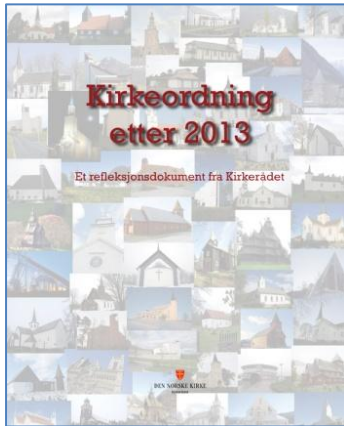
Kirkerådet har sammen med KA ledet og gjennomført et 3-årig prosjekt *Lokal utviklingsarbeid* fra 2011 til 2013. Lokalt er det flere steder identifisert et behov for endring, særlig i områder der de kirkelige forvaltningsorganene er små og sårbare.

Gjennom prosjektet er det blant annet opparbeidet kunnskap og kompetanse om drivkrefter og motkrefter i den kommunale finansiering, behandling av statistikk om lokal kirkelig aktivitet (styringsdata), endringsledelse ved lokale endringsprosesser og utvikling av et konkret

opplæringsprogram innen endringsledelse for lokalt og regionalt ansatte ledere. Et omfattende kurs for kirkelige ledere i tre bispedømmer (Borg, Tunsberg, Hamar) er gjennomført.

Refleksjonsprosess om fremtidig kirkeordning

Kirkerådet har utarbeidet et sammendrag etter refleksjonsprosessen om fremtidig kirkeordning som ble gjennomført høsten 2012. Sammendraget, som var vedlagt saken om kirkeordning til Kirkemøtet 2013, gir et viktig bilde av den lokale kirkes behov for videre utvikling, uttrykk for problematiske sider ved dagens organisering samt forslag til justeringer og endringer Kirkerådet bør ta tak i fremover.

De nærmere 800 innspillene utgjør samlet sett et viktig grunnlag for det videre arbeid med å avklare mål, utforme strategier samt disponere ressurser med sikte på å utforme en robust og fremtidsrettet kirkeordning. At mange lokale organer benyttet anledningen til å sende innspill i prosessen, styrker Kirkemøtets samlede beslutningsgrunnlag, og det gir Kirkerådet avgjørende kjennskap til lokale organisasjonsbehov.

Innspillene fra refleksjonsprosessen utgjør også et viktig materiale for den evalueringen av kirkeloven som er igangsatt av departementet. Det er dessuten av stor betydning at alle som har deltatt i refleksjonsprosessen vil være mer forberedt når de i årene som kommer skal delta i høringer blant annet på konkrete løsningsforslag.

Om arbeid med fremtidig kirkeordning, se også kapittel 1. *Stat – kirke.*

Kirkestatistikk

Kirkerådet ser et potensiale for å utnytte alle data som samles inn om Den norske kirke. En rekke data om sysselsetning, befolkning, frivillige medarbeideres innsats, tjenester og økonomi samles inn gjennom ulike rapporteringssystemer. Datasettene representerer samlet sett et betydelig kompetansegrunnlag både for analyse, planlegging og styring av kirkelig virksomhet, særlig når kirkelige data kan kobles mot demografiske data.

I dag er for lite ressurser prioritert til arbeidet med å systematisere og sette dataene sammen. Viktige utviklingstrekk som kan synliggjøres ved dette, blir ikke publisert. Dette medfører at kirkelige organer i beskjeden grad kan utnytte statistikken. En får ikke målt det arbeidet som er lagt ned på en tilstrekkelig måte og heller ikke brukt statistikk som styringsverktøy. Kirkerådet mener innhentede data kunne vært utnyttet i mye større grad.

Rekrutteringssituasjonen

Kirkerådet ser med uro på rekrutteringssituasjonen i Den norske kirke – både at det i dag ikke er en overordnet og tilstrekkelig ledelse av rekrutteringsarbeidet og at behovet for rekruttering er stort. Kirkerådet mener selv å ha et overordnet ansvar for rekruttering, både til kirkelige studier og til kirkelige stillinger, men har i dag ikke prioriterte ressurser til å ivareta dette på en tilfredsstillende måte.

En hovedutfordring er at ivaretagelse at en samlet rekrutteringsinnsats etter Kirkerådets mening vil kreve store ressurser. Kirkerådet erkjenner at rekrutteringssituasjonen krever et større informasjons- og omdømmearbeid. En må koordinere innsats mellom mange kirkelige aktører, noe som vil kreve en

større organisering, og en må stimulere arbeidsgivere og arbeidsplasser til å tilby attraktive stillinger i kirken.

En viktig målgruppe for rekruttering vil være barn og unge. Den norske kirke konkurrerer i stor grad med andre arbeidsgivere i samfunnet om å få dyktige medarbeidere rekruttert til kirkelig tjeneste.

Delmålet er nådd.

5. Diakoni

Hovudmål:

Gjennom omsorgstenesta i kyrkja skal evangeliet bli formidla også ved handling. Kyrkja vil at dette skal skje gjennom nestekjærleik, inkluderande fellesskap, vern om skaparverket og kamp for rettferd.

Det er Kyrkjerådet si oppgåve å følgje opp *Plan for diakoni*, som Kyrkjemøtet vedtok i 2007. Trass små ressursar på diakonifeltet, er det Kyrkjerådet sitt inntrykk at medvitnet om og engasjementet for diakoni er aukande.

631 sokn (50 prosent) har ved utgangen av 2013 diakonalt tilsette. Det er ei auke på fire prosent siste år. 676 sokn (54 prosent) har vedteke lokal plan for diakoni. Auka er på to prosent siste år. Talet på sokn som har diakonalt tilsette og sokn som har vedteke lokal plan for diakoni har altså hatt ei svak auke. Nokre sokn har fått ressursauke gjennom samhandlingsreforma. Det viser seg krevjande å arbeide med lokale diakoniplaner utan lokalt mannskap.

Fleire diakonistillingar – Samhandlingsreforma

Delmål	Bidra til diakonal utvikling i tråd med <i>Plan for diakoni</i> og med særleg vekt på Samhandlingsreforma
Resultatmål	Å starte forprosjekt om Samhandlingsreforma og lokalkyrkja og starte prosess med å utvikle Kyrkjemøtesak om kyrkje-helse
Indikator	At arbeidet er starta og at det ligg føre skriftlege utkast

Ei auke i preste- og diakonistillingar har i fleire år vore blant Kyrkjerådet sine tre prioriterte områder i budsjettbrev og budsjettsamtaler med styresmaktene. Kyrkjerådet har her vist til den raudgrøne regjeringa sine eigne ambisjonar i regjeringserklæringa frå 2009. Løyving til fleire diakonistillingar har likevel venta på seg, men i Statsbudsjett 2014 kom endeleg statstilskot til 10 nye stillingar. Løyvinga krev lokal delfinansiering.

Den statlege Samhandlingsreforma trådde i kraft 1. januar 2012. I samband med den har Kyrkjerådet arbeidd med å synleggjere trong for fleire diakonstillingar. Reforma sitt mål er at pasientar skal få betre tilpassa og koordinerte teneste, og at det skal leggjas meir vekt på førebygging. Samhandlingsreforma opnar for utvikling av samarbeid mellom kyrkja si omsorgsteneste og lokal helseteneste.

Nokre få diakonstillingar er så langt oppretta i samband med Samhandlingsreforma.

Eit første utkast til prosjektrapport om Samhandlingsreforma og lokalkyrkja ligg føre. Før utkastet blei skrivne, har det vore ein brei prosess og fleire seminar er blitt arrangert. Arbeidet med kyrkjemøtesak om kyrkje-helse er allereie i gong.

Kriseberedskapen i kyrkja

Delmål	Bidra til at beredskapen i kyrkja og tenester ved katastrofar og ulukker fungerer tilfredsstillande
Resultatmål	Følgje opp bispedømmenes lokale planar ut frå ny mal
Indikator	Nye maler er utarbeidd og lokale planar er ferdige, gjennomgått og lagt ut på nettet

Kyrkja si beredskap og teneste ved katastrofar og ulukker skal fungere godt, og det er gjennomført mange tiltak for å få til dette. Det er inga systematisk rapportering på dette feltet, men tilbakemeldingar tyder på at Den norske kyrkja er ein god samvirkeaktør ved aktuelle hendingar.

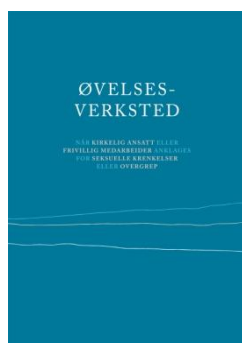
Lokale planar som er utvikla frå felles mal er lagt ut på nettet i ti bispedømmer.

Førebygge overgrep

Delmål	Bidra til å førebygge overgrep i kyrkja, arbeide for gode rutiner for handtering av overgrepssaker
Resultatmål	Evaluere og leggje til rette for vidareføring av kontaktpersonordninga og bidra til kompetanseauke
Indikator	At ny avtale om kontaktpersonordninga kjem på plass . At «Øvingsverkstad» - som set ulike lys på problematikken - blir formidla i begge arbeidsgjevarliner

Ein har gjort mykje arbeid for å førebygge overgrep i kyrkja og samstundes få gode rutinar for handtering av overgrepssaker. Samordna rapportering frå begge arbeidsgjevarliner syner at det blir færre kjente overgrepssaker. Kyrkjeleg Ressurscenter mot vald og seksuelle overgrep er Den norske kyrkja sitt fremste fagmiljø på feltet og medverkar til at måla blir nådd.

Nye avtaler mellom KA – Kirkens arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, Kyrkjerådet og Bispemøtet om kontaktpersonordninga for personar som er utsett for seksuelle overgrep, er underskreve. Kontaktpersonen skal vere til støtte for den utsette når eit overgrep har funne stad. Eit gjennomarbeidd «Øvingsverkstad» er sendt ut.

Inkludering

Delmål	Bidra til at Den norske kyrkja skal inkludere og vere lagt til rette for menneske med nedsett funksjonsevne og menneske med utviklingshemjinger
Resultatmål	Bidra til at Den norske kyrkja skal inkludere og være lagt til rette for menneske med nedsett funksjonsevne og menneske med utviklingshemjinger.
Indikator	Rettleiinga blir utgitt og lanserast

Gjennom mange år har kyrkja drive pionerarbeid for likeverd, inkludering og tilrettelegging for menneske med utviklingshemjing. Hjelp til å praktisere eiga tru og livssyn gir rett til tilskot frå helsevesenet. Eit rundskriv handlar om dette, og rettleiingsmateriell blei gitt ut i 2013.

Helsedirektoratet, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges kristne råd og Kyrkerådet har saman gitt ut rettleiinga. Lanseringa gikk føre seg på ein sjukeheim i Lørenskog i desember 2013. Utsending og kurs skjer i 2014.

Den einskilde kyrkjelyd blir utfordra til å legge forholda til rette for eit godt samspel til beste for den som har behov for assistanse (sak KM 9/12). Den norske kyrkja er representert i Kyrkjenes Verdsråds nettverk EDAN (Ecumenical Disability Advocates Network) Dette nettverket arbeider med å famne om alle og leggje til rette for menneske med funksjonshemjinger i kyrkja. Gjennom samarbeidet med EDAN får dette arbeidet i Den norske kyrkje også ringverknader i internasjonal, økumenisk samanheng.

Det skjer mykje lokalt for å utvikle inkluderande fellesskap med større merksemd om samhandling og Samhandlingsreforma. Dette skjer til dømes ved å legge til rette for at menneske med utviklingshemjing kan delta i aktivitetar i kyrkjelyden eller få i stand rusfrie møteplassar for ungdom. Materiale om dette er samla inn og vil bli arbeida med og presentert i ein publikasjon. Denne vil vere klar neste år.

Kjønn og likestilling

Delmål	Bidra til at kjønns- og likestillingsperspektivet blir innarbeidd på alle nivå og felt i Den norske kyrkja.
Resultatmål	Bidra til at Stemmerettsjubileet 1913-2013 blir markert og at ressursmaterialet til 8. mars-gudstenester tas i bruk
Indikator	8. mars- og andre gudstenester i samband medstemmerettsjubileet og Camilla Collett-monologen blir gjennomført

Stemmerettsjubileet 1913-2013 blei markert også i kyrkja. Og det er tankevekkjande at det er *dette* som gir størst merksemd om kjønn og likestilling i kyrkje og samfunn. Jubileet blei mellom anna markert ved ei rekkje 8. mars-gudstenester i fleire deler av landet. Også andre gudstenester framheva stemmerettsjubileet.

Camilla Collett-monologen bidrar mellom anna til betre innsikt i kampen for likestilling. Ulike arrangement og monolog-programmet er gjennomførte etter planen (sjå også kapittel 6. Kultur).

I Kyrkerådet sin administrasjon var det per 1.1.2013 52 prosent kvinner og 48 prosent menn. Det er ei auke i kvinneandelen på to prosent frå 2012. På leiarnivå var kvinneandelen 39 prosent mot 36 prosent i 2012.

Talet på deltidstilsette i Kyrkerådet er blitt redusert frå 21 prosent til 20 prosent blant kvinnene og var på seks prosent blant mennene (same som i 2012).

Skaparverk og bærekraft

Delmål	Styrke tverrkyrkjeleg nettverk og samle kyrkjene lokalt og nasjonalt bak felles mål og større engasjement for miljø, forbruk og rettferd, skaparverk og bærekraft. Skipe tru på framtida med effektiv kommunikasjon i ord og handling
Resultatmål	Følgje opp verksemda i arbeids- og styringsgruppe til prosjektet. Syte for jamleg kontakt med dei partane som samarbeider, dette gjeld også arbeid med fagleg og teologisk grunnlag og ettersyn av strategi- og målstyringsdokument
Indikator	Styrke samarbeid og samhald og ferdigstilte dokument om teologi, strategi og målstyring

Den norske kyrkja har som mål å vere ein tydeleg aktør i arbeidet for meir bærekraftige og miljøvenlege samfunn lokalt, nasjonalt og globalt. Kyrkja vil bidra til ein meir ansvarleg klima- og miljøpolitikk i Noreg.

Det har vore auka merksemd om Den norske kyrkja sitt arbeid med klima og miljø i løpet av 2013. Dette er mykje på grunn av to forhold: Kyrkjemøtesaka *Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumssressurser og bruk av oljefondet* (KM 12/13) og deltaking i kampanjen Klimaval 2013.

Resultatet av arbeidet er større engasjement og breidde i tilslutninga, men også ein fornya diskusjon om kva for plass og rolle kyrkja skal ha i samfunnet og i politikken. 30 kristne organisasjonar og kyrkjesamfunn blei mobilisert i Klimaval-kampanjen.

Samarbeidsprosjektet *Skaparverk og bærekraft* er godt egna til å foreine ulike kyrkjesamfunn og organisasjonar om felles sak. På denne måten blir det tala med ei samla stemme, noko som lettare gir gjennomslag.

Prosjektet og Den norske kyrkja si rolle i samfunnsdebatten har gleda både miljøorganisasjonar og andre. Det blei gjennomført ei grundig intern og ekstern evaluering av Den norske kyrkja si deltaking i Klimaval 2013, slik den er oppfatta blant anna i media, av politikarar og blant folk flest.

Den eksterne evalueringa synte mellom anna at partieuvalueringa til Fremtiden i våre hendes (FIVH) gjorde kampanjen godt synleg. Som ein deltakar i kampanjen Klimaval 2013 måtte kyrkja tåle å bli konfrontert med FIVHs arbeidsform og standpunkter både i media og internt i organisasjonen.

Søkjelyset blei retta mot kyrkja fordi det var meir overraskande at kyrkja var ein del av samanslutninga enn mange av dei andre alliansepartnerane. Dette viser oss at eit kyrkjeleg engasjement kan bidra til å gjere saker meir synlege. Den eksterne evalueringa peiker på at dei som i sterkast grad har oppfatta det kyrkjelege engasjementet, bur på Sør-Vestlandet og Sørlandet, der medietrykket var størst. I andre delar av landet var engasjementet langt mindre synleg, og engasjementet for klima og miljø nådde ikkje særleg ut. Dette blir stadfesta av folketalsundersøkinga, der berre to av ti svarar at dei har oppfatta at kyrkja deltok i ein klimaallianse.

Vi trur at Klimaval 2013 fekk auka merksemd fordi kyrkja deltok. Vi meiner også at kyrkja hjelpte til å gjere alliansen og klimasaka synlege i ein oppstykkva valkamp der mange kjempa om merksemd i offentlegheita. (Se også kapittel 9. *Kommunikasjon*).

Skaparverk og bærekraft deltok ved ei rekkje lokale arrangement og bidrog i organiseringa av ei økumenisk gudsteneste i Oslo. Følgjande dokument for Skaparverk og bærekraft er ferdigstilt: *Faglig grunnlag, teologisk grunnlag, kommunikasjonsplattform og målstyring/årsplan*. I tillegg er heftet *Klimarettferdighet* utgjeve.

Delmåla på satsingsområdet diakoni er delvis nådd.

6. Kultur og kyrkjemusikk

Hovudmål:

- Auke kompetansen på kulturfeltet for å stimulere til auka bruk av kunst og kultur i kyrkja, samt stimulere til engasjement og oppfølging av kulturarven.
- Å bidra til å tolke og formidle kristen tru i kyrkjelyden gjennom kyrkjemusikk.

Kyrkje og kultur

Delmål	Kyrkja skal vidareutvikle og styrke si rolle som kulturformidlar ved å satse på breidde, kvalitet og samspel mellom amatørar og profesjonelle aktørar
Indikatorer	a) Tal på kulturprosjekter med offentlig tilskot b) Tal på nye samarbeidstiltak siste år c) Tal på tiltak og/eller deltakarar på tiltak som gir betre kompetanse

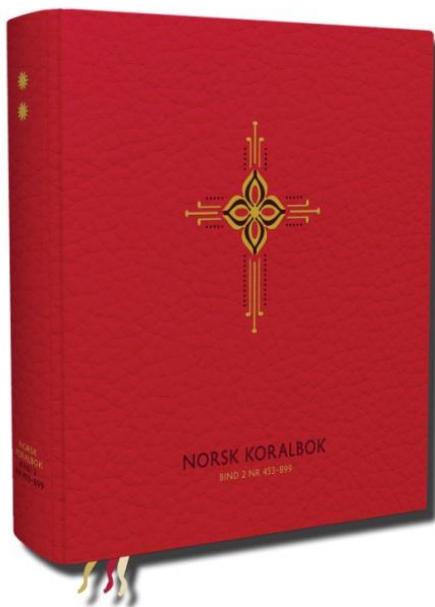
Kulturrådgevarane i bispedømme har vore samla for å auke kompetansen på kulturfeltet i kyrkjelyden. Det er vidare blitt oppretta ei arbeidsgruppe for visuell kunst og for Den kulturelle skulesekken.

Camilla Collett-førestellinga har vært framført i mange kyrkjer. Meir enn 7.000 elever i vidaregåande skule har sett førestillinga i samband med jubileet for stemmerett for kvinner. Materiell til ei festgudsteneste, bønndag for land og folk som del av Grunnlovsjubileet 2014, blei utarbeidd og sendt kyrkjelydane.

398 kyrkjelege kulturtiltak fekk stønad frå offentlege (statlige, fylkeskommunale og/eller kommunale) tilskotsordningar i 2013. Dette kjem fram i rapportering frå bispedømme. Til saman blei det gitt støtte på vel 14,2 millionar kroner. Dette er ei stor auke på over 6,6 millionar samanlikna med rapporteringa frå 2012. 29 prosent av tiltaka som har fått offentlig stønad, er i følgje rapporter gjennomført i samarbeid med profesjonelle kulturaktørar og/eller kulturinstitusjonar utanfor kyrkja.

Bispedømme rapporterer at det blei arrangert 47 kompetanseaukande kurs med 1240 deltakarar. Samanliknar vi med 2012, var det 54 kompetanseaukande kurs og 1299 deltakarar. Dette er ein sektor som veks og som er eit viktig satsingsområde framover.

Kyrkjerådet har fått pengebidrag frå ein rekkje fond, legat, fylkeskommunar og departement til fem kulturprosjekt i 2013. Dei same prosjekta har vore samarbeidsprosjekt med andre profesjonelle aktørar.

Koralbok

Å ferdigstille Koralbok 1-2 har vore eit omfattande kyrkjemusikalsk løft, og innhaldet i koralboka har vunne respekt for høg kvalitet. Besifringssalmeboka var klar hausten 2013 og har gjort det enklare å akkompagnere til salmesong, særleg for dei unge. I Kyrkjerådet si lansering av den nye salmeboka har ulike kyrkjemusikalske uttrykk blitt teke i bruk. Dette er i tråd med den sjangerbreidda som særmerker den nye salme- og koralboka.

Den nye koralboka, *Norsk koralbok 2013*, er laga for vere salmeboka til organisten. Alle tekstar er med i si fulle lengd, melodiar som blir nytta fleire gonger blir gjentekne kvar gong, og ein treng aldri å bla i boka mens ein spelar ein melodi. Det å få ei slik koralbok har vore eit sterkt ønske frå mange organistar.

Det blei tidleg klart at ei slik bok blei så omfangsrik at ho måtte delast i to band. Likevel har det vist seg etter at boka kom ut, at ho er for stor og tung for somme notebrett på orgel eller piano. Om kanten på notebrettet er for smal eller vinkelen på brettet er for bratt, kan boka ramle ned.

Det er sjølvsgagt eit reelt problem når nokon ikkje kan få boka til å stå på notebrettet, anten det er på eit kyrkjeorgel eller eit piano. Derfor har forlaget og Kyrkjerådet intensivert arbeidet med ei mindre

utgåve av koralboka: *Norsk koralbok 2013 – liten utgave / lita utgåve*. Denne utgåva har berre med første verset av tekstane i notebiletet, så sant det ikkje er naudsynt å ha tekst til meir enn eitt vers. Dessutan står ingen melodiar meir enn ein gong. Melodien står til hovudteksten, og det blir vist dit frå dei andre numra som bruker same melodi. Det blir ei koralbok i eitt band, som blir ein god del tynnare enn kvart av dei to første koralbokbanda. Denne utgåva kjem i mai 2014.

Kyrkjebygg

Rådgeving om kyrkjebygg er eit stort og arbeidskrevjande felt. Ei utredning om kyrkjehuset og lovgivinga blei ferdig og Kyrkerådet arrangerte kyrkjebyggkonferanse. Her blei mange aktuelle problemstillingar ved kyrkjebygg drøfta med tanke på ei høyring om kyrkjebygg våren 2014.

Delmåla er nådd.

7. Økumenikk og internasjonale spørsmål (MKR)

Hovedmål:

Bidra faglig og relasjonsbyggende, i samhandling med andre kirker, organisasjoner og livssynssamfunn, i arbeidet med å styrke kristen enhet, misjon, interreligiøs forståelse og sosial rettferdighet.

Økumeniske generalforsamlinger

Delmål	Ivareta Den norske kirkes medlemskap i de økumeniske organisasjoner for å styrke den globale kirkens arbeid for enhet og felles vitnesbyrd og oppdrag i verden
Resultatmål	Dnk skal bidra til at generalforsamlingene til Kirkens verdensråd og Konferansen av europeiske kirker styrker og fornyer disse organisasjonenes identitet og arbeid
Indikator	Oppslutning om generalforsamlingene og konstruktive vedtak

Den globale kirkens arbeid for enhet og felles vitnesbyrd og oppdrag i verden ble i 2013 styrket særlig gjennom generalforsamlingene til Konferansen av europeiske kirker (KEK) i Budapest i juli og Kirkenes

verdensråd (KV) i Busan i oktober/november. KEK vedtok en ny konstitusjon som kan gjøre organisasjonen mer effektiv med den hensikt å støtte medlemskirkenes kristne vitnesbyrd i et Europa preget av sekularisering, migrasjon, multikulturelle samfunn og sosial og økonomisk krise.

KV-møtet var et stort løft for den økumeniske bevegelse. Aldri tidligere har generalforsamlingen har så stor oppslutning både i antall deltagere og i økumenisk bredde. Tilliten til nåværende ledelse ble klart uttrykt, og KV arbeider nå mer målrettet med tanke på å utvide det økumeniske fellesskapet til nye kirker og kristne grupper, og ved å konsentrere programvirksomheten mer.

Det nye programmet *Pilgrimage of Justice and Peace* legger et godt grunnlag for økt samarbeid mellom medlemskirker og partnere og har som mål at kirkene i enda større grad enn tidligere skal bidra til freds- og forsoningsprosesser og styrke menneskers verd og rettigheter. KVs nye misjonsdokument og dokumentet *Kirken* bekrefter den verdensvide kirkens misjonsoppdrag hvor misjon forstås som evangelisering, diakoni og profetisk røst. Med utgangspunkt i disse dokumentene som er bredt forankret langt ut over KVs medlemskirker, er det lagt et grunnlag som styrker enheten i den globale kirken og oppfordre til å forkynne Jesus Kristus som verdens frelser.

Den norske kirkes delegasjoner var svært aktive under begge generalforsamlingene, og Mellomkirkelig råd følger nå opp vedtakene i Den norske kirke. Begge møtene bidro til et forsterket økumenisk samarbeid i Norge og Norden gjennom at vi hadde et nært og godt samarbeid med Kirkens Nødhjelp, Norges Kristne Råd og de andre nordiske kirkene og kristne rådene både i planleggingen og under generalforsamlingene.

Vår lutherske identitet

Delmål	Styrke Den norske kirkes identitet som en luthersk kirke som er en del av et verdensvidt økumenisk fellesskap
Resultatmål	Gi økumeniske og internasjonale innspill til arbeidet med kirkeforståelse og ny kirkeordning
Indikator	Omfang av kontakt med en bredde av tiltak og samarbeidspartnere som er involvert i arbeid med Den norske kirkes selvforståelse

MKR ønsker å gi innspill til hvordan Den norske kirke kan klargjøre og styrke sin selvforståelse som en luthersk kirke i en omstillingsprosess. Det er en utfordring å få til gode teologiske samtaler om 'folkekirken' og vår økumeniske identitet i en prosess som naturlig nok handler mye om forvaltningsmessige og juridiske endringer. MKR har hatt et svært godt samarbeid med Bispemøtet om blant annet faglige seminarer om kirkeforståelse. KV-dokumentet *Kirken* ble oversatt til norsk, og dokumentet *From Conflict to Communion* som handler om luthersk-katolske relasjoner de siste 500 årene, er viktige ressurser for Den norske kirke, også i planlegging av reformasjonsmarkeringen.

I 2014 må vi intensivere planleggingen av 2017-markeringen. Ungdommens kirkemøtes behandling av saken om økumenikk er tatt med som en viktig ressurs i MKRs arbeid med økumenisk handlingsplan. MKR har bevisst også trukket KR's ungdomsutvalg inn i dette arbeidet for å kunne videreutvikle det økumeniske arbeidet for dagens og morgendagens kirke.

Interreligiøst samarbeid

Delmål	Videreføre et interreligiøst samarbeid og dialog for bedre å kunne samhandle og forstå mennesker med annen religiøs tilhørighet, til berikelse for samfunnet, og som bidrag til fred og forsoning lokalt og globalt
Resultatmål	Videreutvikle og forsterke dialogen med jøder og muslimer
Indikator	Gjennomføring av «Abrahams barn» reise

I februar 2013 dro dialoggruppen *Abrahams barn* sammen til Israel og Palestina i den hensikt å få mer kunnskap og en bredere felles referanseramme for religionsdialogen i Norge. Konflikten i Midtøsten påvirker også relasjonene mellom jøder, kristne og muslimer i Norge, og dialoggruppa ønsker å bidra til å bedre disse. Arbeidet med religiøs ekstremisme som kontaktgruppa mellom MKR og Islamsk Råd Norge driver, lå der som bakteppe for en reise som utfordret deltakerne til å bevege seg inn i et svært krevende landskap. Turen var et modig – men nødvendig – prosjekt for å komme videre i dialogene her hjemme, fordi deltakerne ble eksponert for dype konflikter hvor religion spiller en rolle, og for menneskelig lidelser på alle sider av konflikten. Tiden etter turen er brukt til å bearbeide opplevelsene slik at dialoggruppen kan bidra konstruktivt i det flerreligiøse Norge.

I februar 2013 dro dialoggruppen «Abrahams barn» sammen til Israel og Palestina.

MKR utarbeidet, på oppfordring fra Det Mosaiske Trossamfund, og i samarbeid med Kirkelig dialogsenter i Oslo og seksjon for barn og unge i Kirkerådet, et trosopplæringsmaterieell om antisemittisme, islamofobi og fordommer mot romfolk. Den norske kirke må ta ansvar for å gi våre ungdommer økt kunnskap som kan motvirke fordommer og hat mot medmennesker som har en

annen religion og kultur enn oss selv. Gjennom dette kan kirken bidra til gode lokalsamfunn preget av respekt og inkludering.

I arbeidet med å utarbeide høringsuttalelse til Stålsett-utvalgets innstilling har det vært viktig å støtte ønsket om at Norge skal være et livssynsåpent samfunn hvor alle tros- og livssynssamfunn behandles likeverdig. Samtidig har hensynet til vår kristne arv og tradisjon blitt vektlagt i Kirkerådets hørings svar.

Diakonale oppdrag globalt

Delmål	Bidra til å styrke den globale kirkens diakonale oppdrag gjennom arbeidet for fred, menneskerettigheter, global rettferdighet og vern om skaperverket
Resultatmål	Deltagelse i globale kirkelige kampanjer som påvirker FN til å vedta «Arms Trade Treaty» og nye klimaforpliktelser
Indikator	Vedtak i FN om våpenhandel og klima

En utrolig gledelig begivenhet var da FN 2. april 2013 med bare tre stemmer mot, vedtok den nye våpenhandelsavtalen (ATT - Arms Trade Treaty). Norge var blant de første landene til å signere avtalen, og januar 2014 ble den tatt inn i norsk lov. Det er grunn til å tro at engasjementet til sivilsamfunnsorganisasjoner, herunder den globale kirkekampanjen, kan ha påvirket FN. I så fall har vi gjennom dette trolig bidratt til at mange menneskeliv blir spart. MKR var sammen med Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd initiativtaker da Kirkenes verdensråd igangsatte en kampanje for en ATT-avtale. MKR sikret støtte fra norsk UD til driften av kampanjen, og senere tok Svenska Kyrkan over finansieringen. KVs leder Walter Altmann roste i sin tale til forrige sentralkomitémøte i KV, Den norske kirke som en foregangskirke for hvorledes KV kan samarbeid med medlemskirker om fredsarbeid.

I 2013 ferdigstilte MKRs menneskerettighetsutvalg en ny utredning om Den norske kirkes menneskerettighetsarbeid. Sist en slik prinsipiell betenkning ble laget, var midt på 1980-tallet, og det forberedes nå en sak til KM i 2014 om kirkens arbeid med menneskerettighetene. Dette er en sak som har potensiale til å få mye offentlig oppmerksomhet og som kan synliggjøre, forsterke og fornye kirkens diakonale arbeid, både her hjemme og internasjonalt. Nytt i forhold til dokumentet fra 1980-tallet er at 2013-utredningen ser både nasjonalt og internasjonalt vern av menneskeverd og menneskerettigheter i sammenheng.

I forkant av stortingsvalget i 2013 ble Den norske kirke med i Klimavalg 2013-kampanjen. Det er svært gledelig at denne kampanjen fikk så bred oppslutning blant kirkesamfunn og kristne organisasjoner, og den markerer et gjennombrudd i det økumeniske klimasamarbeidet i Norge. Misjonsorganisasjonenes erfaringer med hvorledes klimaendringene ødelegger livsgrunnlaget for de mest utsatte menneskene på grasrota i samarbeidslandene, ble viktig for det kirkelige klimaarbeidet. Det nære samarbeidet med Kirkens Nødhjelp må også trekkes fram.

I 2013 klarte MKR å videreføre de initiativene vi, sammen med Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd, har tatt for å få til et interreligiøst klimasamarbeid i Norge. Under FN-toppmøtet i Polen i november fikk den norske NGO-delegasjonen internasjonal oppmerksomhet nettopp på grunn av sin brede sammensetning. Her er vi en pioner, og både LVF og KV etterspør nå sterkere samarbeid om

klimarettferdighet med Den norske kirke ut fra våre erfaringer med bredt kirkelig og interreligiøst klimaengasjement.

Krigen i Syria og den konfliktfylte utvikling i hele Midtøsten satte mye av dagsordenen for MKRs engasjement i regionen i 2013. MKR har hatt et særlig fokus på trosfrihet og beskyttelse av utsatte minoriteter. De kristnes situasjon har opptatt rådet sterkt, og samarbeidet med KV om det kristne nærværet i Midtøsten har fortsatt. MKR sikret gjennom norsk UD-finansiering midler til å arrangere en stor kirkelederkonferanse om de kristnes situasjon i regionen i Beirut i mai, arrangert av KV og Kirkerådet i Midtøsten. Her hjemme var MKR medarrangør av en konferanse om samme problematikk på Misjonshøgskolen i oktober. Religionsdialoger mellom jøder, kristne og muslimer som MKR er involvert i i Midtøsten, skal være et bidrag til fred og forsoning og til demokratibyggning. Dette gjelder også engasjementet vårt i Rådet for religiøse institusjoner i Jerusalem, som er ett av få – om ikke det eneste stedet – hvor religiøse ledere fra alle tre religioner møtes.

I 2013 ble artikkelsamlingen om det palestinske Kairos-dokumentet utgitt av MKR. Den var et resultat av en konsultasjon holdt i 2012 i samarbeid mellom Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål. MKR høstet gode erfaringer med å arbeide med Israel/Palestina både ut fra en teologisk og menneskerettslig innfallsvinkel.

Kirkeuka for fred i Israel og Palestina fikk mye medieomtale i 2013. Det kom kritikk, også i Kirkerådet, som var knyttet til at hjemmesiden til Kirkeuka hadde en lenke til det engelskspråklige materialet som inneholdt en bønn som omhandlet den israelske okkupasjonen. Kritikken lærte oss at MKR må ha en bedre kommunikasjonsberedskap og lage tydeligere informasjonsmateriell i forkant av neste års Kirkeuke. Men samtidig med at kritikken kom særlig i den kristne pressen, ble det holdt mange arrangementer med god oppslutning som MKR har fått svært gode tilbakemeldinger på.

Asylpolitikk og integrering

Delmål	Framheve det kristne menneskesyn og menneskeverd i arbeidet med flyktning- og asylspørsmål og integrering
Resultatmål	Bidra med kristne perspektiver i den offentlige debatten
Indikator	Synlighet i den offentlige debatt om flyktning- og asylspørsmål og integrering

Gjennom kontinuerlig arbeid har MKR fortsatt å tydeliggjøre det kristne menneskesynet og menneskeverdet i arbeidet med flyktning- og asylspørsmål og integrering. I 2013 ble kampanjen for 'papirløse' avsluttet, men arbeidet følges opp med nye tiltak. Det ble holdt en konsultasjon om kirkeasyl, og sammen med Kirkens Bymisjon og Samisk kirkeråd møtte vi justisministeren for å formidle kirkens syn på problematikken knyttet til fattige tilreisende arbeidssøkere, særlig romfolk. Vi opplever at kirkens engasjement i asylpolitikk blir lagt merke til i samfunnsdebatten, og at den har bred støtte internt i kirken. Ikke minst biskopene har bidratt til dette.

Misjon

Delmål	Styrke forståelsen av og engasjementet for helhetlig misjon i Den norske kirke
Resultatmål	Følge opp vedtaket i KM-sak fra 2012 i bispedømmer og menigheter
Indikator	Omfanget av arrangementer vi inviteres til, og tiltak vi selv initierer

Kirkemøtesaken i 2012 om misjon har ført til at misjon er blitt satt tydeligere på dagsordenen i bispedømmene, noe vi merker gjennom flere henvendelser til Mellomkirkelig råd om å delta på arrangementer. I 2013 har MKRs (inkl. Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM) og Den norske kirkes nord/sør-informasjon) prioritert å reise rundt til bispedømmer og delta på arrangementer på teologiske læresteder. MKR tok initiativ til at generalsekretærene i SMM reiste til Genève i mars for å bli bedre kjent med de økumeniske organisasjonene. Dette er fulgt opp i januar i 2014 med reise også med NORME og Dignis generalsekretærer. Alt dette bidrar til at MKR gjennom å se samarbeidet i SMM og i de økumeniske organisasjonene mer i sammenheng, styrker sitt økumeniske misjonsengasjement.

Delmålene er nådd.

8. Samisk kirkeliv (SKR)

Hovedmål:

Fremme og utvikle samisk kirkeliv som en livskraftig og likeverdig del av Den norske kirke, styrke samiskkirkelig fellesskap over landegrensene og ivareta kirkelig urfolksarbeid.

En viktig del av måloppnåelsen kan i 2013 knyttes til gjennomføringen av Samiske kirkedager i Mo i Rana 9.-11. august, med omkring 500 deltakere. Arrangementet, som samler samisk kirkeliv i fire land, ble arrangert for første gang på norsk side og i et sørsamisk område. Samisk kirkeråd var hovedarrangør.

Samiske kirkedager

Kirkedagene har synliggjort og inspirert samisk kirkeliv som en livskraftig og likeverdig del av Den norske kirke, styrket samiskkirkelig fellesskap over landegrensene og løftet urfolksdimensjonen i Den norske kirkes arbeid. Hovedtemaet "Hellig jord! Hellig Ord" og markeringen av FN's urfolksdag 9. august preget gudstjenesteliv, seminarprogram og kulturprogram.

Sentralt i Mo i Rana, ned mot Ranfjorden, samlet deltakerne på Samiske kirkedager 2013 seg i en Storlavvu.

Forberedelsen og gjennomføringen av kirkedagene har skapt viktige synergier for forsoningsarbeidet, ungdomsarbeidet og trosopplæringsarbeidet, og vært en arena for dette (mer nedenfor). Arbeidet med kirkedagene har aktualisert at samisk kirkeliv rommer ulike syn og ståsteder med hensyn til teologisk profil og bruk av samiske kulturuttrykk i kirkelig sammenheng. Antakelig ble deltakelsen fra nordsamisk område mindre enn forventet på grunn av kirkedagenes åpne profil, som i større grad gjenspeilet tilnærmingen i sørsamisk område. Å håndtere det indre mangfoldet i samisk kirkeliv på en måte som gjør at alle føler seg respektert og ivaretatt, er en generell utfordring i arbeidet med samisk kirkeliv.

Trosopplæring og ungdomsarbeid

Et nasjonalt samlingsbasert samisk ungdomsarbeid ble startet opp høsten 2012, og i løpet av 2013 er arbeidet vel etablert. Arbeidet ivaretas av Samisk kirkeråd i dialog med de tre nordligste bispedømmene og aktuelle menigheter. Det er holdt tre ungdomssamlinger, inkludert ungdomssiidaen på Samiske kirkedager som samlet 38 ungdommer, med 15 deltakere fra Norge. Det er videre arbeidet bevisst med å skape sammenheng mellom trosopplæring og ungdomsarbeid, blant annet med tanke på rekruttering.

Noen av deltakerne på ungdomssiidaen på Samiske kirkedager 2013.

Samisk kirkeråds trosopplæringsrådgiver og ungdomsrådgiver har i samarbeid med bispedømmer og representanter fra aktuelle menigheter forberedt oppstart av nasjonal samisk konfirmasjonsleir fra 2014, der også ledere fra det samiske ungdomsarbeidet vil benyttes.

For øvrig på trosopplæringsfeltet er manus til en sørsamisk 4-årsbok nær ferdigstilt, og det er holdt nettverksmøter med trosopplæringsmedarbeidere og bispedømmerrådgivere om samisk trosopplæring. Det er en utfordring å øke bruken av nettstedet for samisk trosopplæring, og det er planlagt tiltak for å bidra til dette.

Strategiplan og liturgier

Det er en utfordring å få menighetene til aktivt å ta i bruk og implementere føringene i Strategiplan for samisk kirkeliv. Samisk kirkeråd har kommet kortere enn forutsatt med å utvikle ressurser for lokal implementering. Det samme gjelder tiltakene på feltet samiske liturgier. Dette skyldes at kirkedagene ble et svært ressurskrevende tiltak i et år med mange nye medarbeidere. Da den sårbare bemanningssituasjonen har vært en betydelig risikofaktor for Samisk kirkeråd i lenger tid, har det betydning at en ny fullbemannet stab i Tromsø var med på den siste forberedelsen og gjennomføringen av arrangementet og på kort tid møtte en stor bredde av rådets nettverk og arbeidsfelter på kort tid. Staben er nå vel etablert.

Etter- og videreutdanning

I 2013 ble oppnådd enighet mellom Samisk kirkeråd, Universitetet i Tromsø, Sámi allaskuvla/Samisk høgskole, Kirkelig utdanningscenter i nord, Teologisk fakultet, Menighetsfakultetet og Misjonshøgskolen om samarbeid om etter- / videreutdanningskurset "Religioner og livssyn i Sápmi – før og nå". Det ble utarbeidet fagplan og studiet meldt inn til kompetansrådet. Både prester og andre kirkelig tilsatte er i målgruppa. Studiet vurderes som viktig for å styrke den samiske kulturkompetansen for Den norske kirke.

Forsoningsarbeid

Viktige steg ble tatt med hensyn til å videreutvikle og spre refleksjon og erfaringer om samiskrelatert forsoningsarbeid. Et dobbeltseminar om forsoning på Samiske kirkedager med M. Lapsley, R. Steffensen og I. N. Kuoljok var godt besøkt og la grunnlag for videre samtaler og prosesser. Boka *Erkjenne fortid – forme framtid. Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi*, utgitt som et samarbeid mellom Kirkelig utdanningscenter i nord og Samisk kirkeråd, oppsummerer erfaringer og videreutvikler faglig refleksjon om tematikken gjennom 12 artikler. Boka er godt mottatt og legger et faglig grunnlag for videre arbeid.

Internasjonalt urfolksarbeid

Den norske kirke var representert på Indigenous Pre-Assembly i Busan og bidro til at KVs generalforsamling i Busan vedtok forpliktende føringer relatert til urfolk for kommende programperiode.

Delmålene for virksomheten er i hovedsak nådd.

9. Kommunikasjon og IKT

Hovedmål kommunikasjon:

Den norske kirke skal erfares som en relevant, inkluderende og tydelig kirke som inspirerer til å leve i tro, håp og kjærlighet.

I 2012 ble det arbeidet systematisk med å gi bevilgende myndigheter økt kunnskap om og forståelse for kirkens ressursbehov. Arbeidet ble forsterket av styrt medieoppmerksomhet. Resultatet ble økte bevilgninger til trosopplæring og ny nettplattform i 2013.

Kommunikasjonsplattform for Den norske kirke

Kirkemøtet vedtok i 2006 *Kommunikasjonsplattform for Den norske kirke* (KM 04/06). Saken pekte på behovet for en profesjonalisering av kirkens kommunikasjonsarbeid. I komiteens merknader til saken står det:

«... en oppfølging av kommunikasjonsplattformen [vil] bli en omfattende og langsiktig prosess. Det vil forutsette nye stillinger, sterk satsing på kompetanseoppbygging og faglig oppdatering for kirkens informasjonsansvarlige» (komiteens merknader pkt 5).

I vedtaket heter det at «Kirkemøtet ser behov for økt innsats innen rådgivning og konsulentbistand når det gjelder kommunikasjonsarbeid».

Kirkerådets fagavdeling for kommunikasjon har på denne bakgrunnen ansvar for å utvikle kommunikasjon som fagfelt og ansvarsområde i Den norske kirke. Siden kirkemøtevedtaket er avdelingen styrket med 1,5 stillinger (til sammen 5,5 stillinger). Den ene kom som økt bevilgning i forbindelsen med demokratireformen.

Det er et mål å etablere et nettverk av kommunikasjonsansvarlige i alle enheter på alle nivåer i Den norske kirke. Et slikt nettverk vil kunne arbeide målrettet med koordinerte kommunikasjonstiltak som bygger opp under lokalkirkens arbeid. Dette vil bidra til å styrke identitet og omdømme.

I 2013 har tre bispedømmeråd tilsatt kommunikasjonsrådgivere. Halvparten av bispedømmene har dermed en medarbeider ansatt som har kommunikasjon som særskilt ansvarsområde. De fleste har andre oppgaver i tillegg. Også en håndfull større fellesråd har tilsatt folk med kommunikasjonsfaglig kompetanse. Dette er gledelig. Til sammenlikning hadde Svenska kyrkan i 2012 hele 239 heltidsansatte kommunikasjonsmedarbeidere. Alle de svenske forsamlingene har ansvar for å utpeke en kommunikasjonsansvarlig. Den norske kirke har et stykke igjen dit, men nye samhandlingsverktøy vil gjøre det lettere å samarbeide om kommunikasjonstiltak på tvers av enheter i kirken.

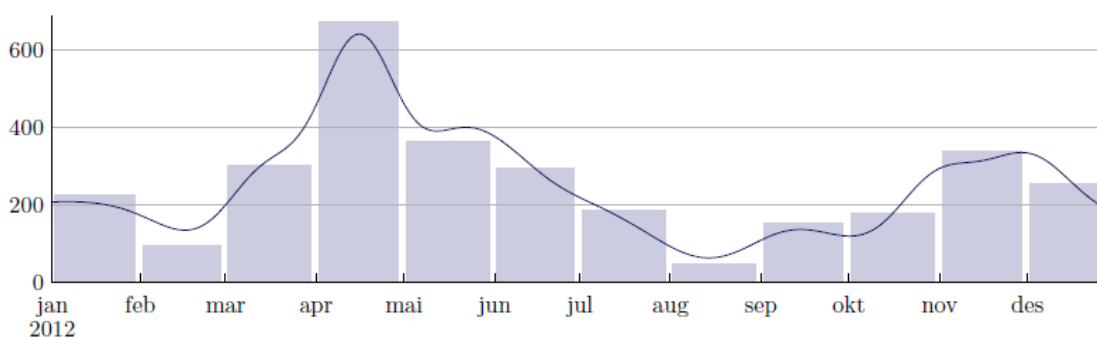
Kirken i media

Delmål	Medlemmenes tilhørighet til kirken styrkes
Resultatmål	Økt oppmerksomhet om kirken i offentligheten
Indikator	Antall medieklipp

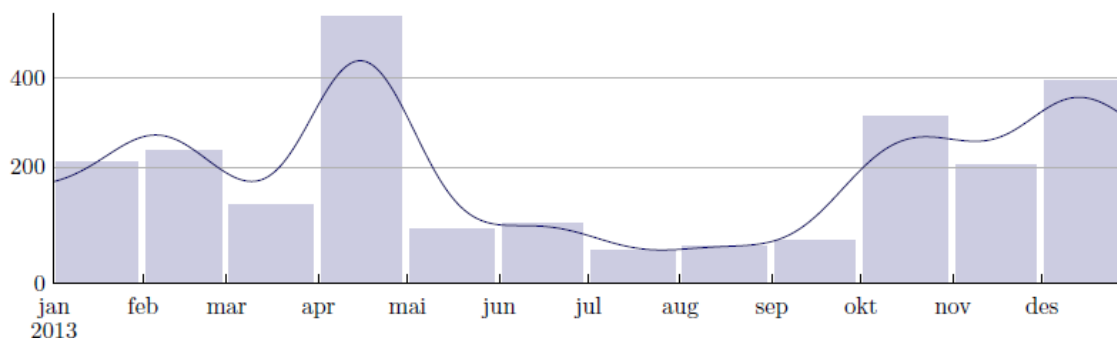
Folks gode møter med kirken lokalt bør bekreftes av relevant og tydelig kirkelig nærvær i den offentlige samtalen. Det vil styrke kirkens generelle omdømme og folks tilhørighet til kirken. Et slikt nærvær kan ikke alltid være forutsigbart. Da oppdages det ikke. En forutsigbar kirke kan lett bli møtt med likegyldighet.

Sammenliknbare søk foretatt ved hjelp av medieovervåkingstjenesten Opoint, viser en svak nedgang fra 2012 i antall treff på en vifte av relevante søkeord som fanger opp medieomtale av kirken i all sin bredde: Fra 32.307 i 2012 til 31.796 i 2013. Nedgangen er på 1,8 %. Begrensede søk på søkeordene *Kirkerådet* eller *Kirkemøtet* viser en prosentvis langt større nedgang på hele 21 % fra 2012 til 2013 (se figurer under). Også preses Helga Haugland Byfuglien er omtalt i færre saker i 2013 enn i 2012 (2012: 863, 2013: 782).

Antall artikler/innslag i norske medier som omtaler Kirkerådet eller Kirkemøtet

Antall artikler/innslag i norske medier som omtaler Kirkerådet eller Kirkemøtet

Antall saker som får spredning via Norsk telegrambyrå (NTB) får store utslag på statistikken. En NTB-sak kan fort trykkes i 100 medier. Kirkemøtet 2012 fikk langt større oppmerksomhet enn Kirkemøtet 2013 (begge deler i april). Dette skyldtes Kongens historiske deltakelse i 2012. Dette var Kongens siste kirkemøte som øverste kirkestyre.

Kommunikasjonskampanjer i 2012 rundt budsjettbehov (trosopplæring, prester og IKT, april-juni) og grunnlovsendringene (mai), samt Kirkerådets første biskop-tilsetning (desember) ga også god synlighet. Det samme gjorde ettårsmarkeringene for 22. juli og kirkens asyl- og tjæresandengasjement. Oljeminister Ola Borten Moes kritikk av kirkens tjæresandengasjement i november 2012, bidro godt til at engasjementet fikk oppmerksomhet. Kirkelige ledere fikk anledning til å presentere kirkens anliggender i mange medier.

I 2013 fikk Bispemøtets behandling av ekteskapsforståelsen oppmerksomhet både i februar og oktober. Bevegelsen i biskopenes standpunkt i spørsmålet om likekjønnet ekteskap var egnet til å rokke ved forutforståelser om kirken, men ga mindre bred synlighet enn det saker som bekrefter fordommer gjerne gjør. Opinionen har lite forståelse for at kirken strever med denne saken, men etterlatt inntrykk i 2013 er likevel at kirkens behandling av spørsmålet er seriøs og ryddig.

I 2013 kjempet kirken sammen med partnerne i alliansen Klimavalg 2013 om oppmerksomhet i valgkampen. Midt i kampanjeperioden ble intern uro rundt kirkens deltakelse i kampanjen eksponert i media. Dette førte til mindre frimodighet og mindre trykk i resten av kampanjen. Terskelen for å bli synlig i en stortingsvalgkamp er høy, så kirkens deltakelse i Klimavalg 2013 ble mindre synlig enn håpet (se også kapittel 5. *Diakoni*).

I starten av desember fikk Kirkerådets adventskampanje *Perfekt jul* mye oppmerksomhet. Miljøer i kirken mobiliserte sterkt for å få stanset kampanjen. Dette bidro til økt synlighet, men det førte også til en overeksponering innledningsvis, slik at potensialet i kampanjen ble svekket. Evalueringen av kampanjen viser at den traff bedre eksternt enn internt.

Omdømme

Delmål	Kirkens omdømme styrkes og samfunnskontakten videreutvikles
Resultatmål	Relevant deltakelse i offentlig debatt
Indikator	Bedre skår på omdømmeundersøkelse

I forbindelse med Kirkemøtet i 2011 presenterte Kirkerådet en omdømmeundersøkelse av Den norske kirke. I begynnelsen av februar 2013 ble den samme undersøkelsen gjentatt. Resultatet var

oppmuntrende. I 2011 sa bare 37 prosent at de hadde et godt inntrykk av kirken. I 2013 svarte halvparten at totalinntrykket av Den norske kirke er godt, meget godt eller svært godt.

Den positive utviklingen viser seg også når det ble spurt etter hvilke ord man forbinder med Den norske kirke. *Tradisjonsrik* er fortsatt det ordet de fleste forbinder med kirken. Fortsatt mener mange at kirken er *trangsynt, fordomsfull og ekskluderende*. Men andelen som svarer dette, har minket betraktelig. Og langt flere enn sist forbinder kirken med ord som *trygg, åpen, inkluderende og troverdig*. Undersøkelsen viser at alle de negative assosiasjonene er markant svekket, mens de positive er tilsvarende styrket.

Også tilliten til Den norske kirkes ledere viser det som i statistikken kalles en signifikant økning. Dette er det enkeltutsagnet om Den norske kirke som går mest fram. Vurderingen av kirkens ledere er også den enkeltfaktoren som betyr mest for det samlede inntrykket av Den norske kirke. Kirkelige lederes nærvær og måte å framstå på i offentligheten er av stor betydning for folks oppfatning av kirken.

Kirken ser ut til å ha maktet å framstå med større troverdighet og mer varme siden sist. Særlig ordet *trygg* har gått markant fram blant de umiddelbare assosiasjonene. I mellomtiden har vi som samfunn erfart terroren 22. juli og oppgjøret med den. Dette kan ha bidratt til at folk er blitt minnet om kirkens nærvær.

Kirken skåret også høyt på Difis innbyggerundersøkelser i 2013. Denne måler folks tilfredshet i møte med ulike offentlige instanser. Folks erfaringer med lokalkirken er svært god. Det er et mål at det generelle omdømmet skal bekrefte disse erfaringene og ikke motsi dem.

Kirkenettet

Delmål	Åpenhet, mulighet for innsyn, tilgjengelighet og nærvær preger kirkens kommunikasjon og tilstedeværelsen på nett
Resultatmål	Sikre finansiering til ny felles nettplattform for hele kirken (Kirkenettet)
Indikator	Tilstrekkelig bevilgning over Statsbudsjettet

Kirkerådet har i flere år arbeidet for å sikre finansiering av en ny felles nettplattform for Den norske kirke, *Kirkenettet*. Det har vært arbeidet grundig med behovskartlegging og kravspesifikasjon. Kontrakt med leverandøren *Making Waves* ble skrevet i 2013, og i Revidert nasjonalbudsjett i mai 2013 kom bevilgningen på 13,3 millioner som gjør at Internett-delen av prosjektet kan realiseres.

Utviklingsarbeidet startet i august 2013 og ferdigstilles i løpet av våren 2014. En bred referansegruppe med tilsatte fra alle nivå i kirken har vært involvert i arbeidet. Fra august 2014 vil fellesråd og menigheter kunne knytte seg til Kirkenettet med egne, moderne nettsider. Med dette er kirken kommet et stort skritt videre i retning av en felles og mer moderne tilstedeværelse på nett. De nye nettsidene vil bygge merkevare og identitet og gi medlemmer og publikum bedre informasjon og tjenester.

Utfordringen er hvorvidt alle kirkens enheter ser verdien i å være knyttet sammen på samme nettplattform, med et enhetlig uttrykk og mulighet for å dele ressurser og innhold. Hvis ikke alle blir med, svekkes verdien av satsingen.

Internkommunikasjon

Delmål	Kirkens interne kommunikasjon forbedres
Resultatmål	kirkeaktuelt.no videreutvikles som intern kommunikasjonskanal og et helhetlig intranett for Den norske kirke sikres finansiering
Indikator	Flere saker publisert i kirkeaktuelt.no og tilstrekkelig bevilgning til intranett over Statsbudsjettet

Papirmagasinet *Kirkeaktuelt* ble nedlagt og gjenoppsto på nett i 2012. Målgruppa for nettmagasinet er kirkelig ansatte, tillitsvalgte og frivillige medarbeidere. Om lag 3000 personer mottar nyhetsbrev med saker fra magasinet omtrent hver 14. dag. Det ble publisert 113 saker på kirkeaktuelt.no i 2013 mot 94 i 2012.

Intranett for hele Den norske kirke ble sikret statlig finansiering etter stortingsbehandlingen av Statsbudsjett 2014. Sammen med bevilgningen til ny nettplattform i Revidert nasjonalbudsjett 2013, har kirken nå fått 22,3 millioner kroner til ferdigstilling av Kirkenett-prosjektet. Budsjettbehovet var på 25 millioner. Intranett-prosjektet vil bli startet opp medio 2014.

Verdien av et felles intranett ligger i at alle kirkens enheter knyttes sammen med mulighet for å dele informasjon og annet innhold, finne fram, finne folk, forenkle arbeidsprosesser, samarbeide, koordinere og planlegge i fellesskap. Et felles intranett gir kirken et verktøy som støtter arbeidet med organisasjonsutvikling, både lokalt og nasjonalt. Hvis ikke alle blir med, er ikke satsingen vellykket. Hvis bare få blir med, er intranettet tilnærmet uten verdi, fordi gamle informasjonskanaler og samarbeidsmåter må opprettholdes parallelt med de nye.

Hovedmål IKT:

- a) Samle Den norske kirke til ett IKT-rike
- b) Utvikle kirkens medlemsregister

IKT er en viktig forutsetning for kostnadseffektiv drift, god organisering, riktige datagrunnlag, styring og rapportering. Det er vedtatt en strategi «IKT i Kirken 2011-2014». IKT-utvikling er nødvendig for forbedring av arbeid som gjøres, og gir muligheter for utvikling fremover.

IKT-eierskap og styring

Delmål	Gi alle interessenter til IKT i Kirken en tydelig og definert rolle og oppgave
Resultatmål	Etablere en eier- og styringsstruktur for hele IKT-arbeidet i Den norske kirke
Indikator	Alle roller og funksjoner i styringssystemet er etablert og i drift

IKT-feltet har i 2013 vært preget av store tilskudd til utviklingstiltak. Utfordringen har derfor vært å lage styringssystemer som sikrer at denne utviklingen holder god fremdrift, samtidig som alle prosjektene er koordinert. Prinsipper og modeller for styring og utvikling er hentet fra Difi og Rambølls «IT i praksis». Arbeidet ledes av eierstyret, som består av direktørene i KA, OVF og

Kirkerådet. IKT-styring på et slikt nivå krever mye kunnskap og god rolleforståelse hos aktørene og er derfor sårbart. Alle funksjonene i styringssystemet er etablert og i drift, med unntak av brukerrollene. Det er behov for revidering av strukturen for å forbedre evnen til utvikling samtidig som vi er i drift.

Kirkepartner

Delmål	Samle IKT-ressurser i hele Den norske kirke til felles beste
Resultatmål	Etablere et egenregiselskap som tilbyr IKT-leveranser til alle enheter i Den norske kirke
Indikator	Selskapsdannelsen er gjennomført

Ved hjelp av kapital fra OVF, fusjon med IKT-virksomheten til Kirkelig fellesråd i Oslo, ressurstilgang fra Kirkerådet og KA er det etablert to aksjeselskaper: Kirkepartner IKT AS og Kirkepartner AS. Samarbeids- og Aksjonæravtale er undertegnet, og de siste vedtekter og generalforsamlinger vil etter planen bli gjennomført første kvartal 2014. Strukturen for drift er komplisert, og er begrunnet i at det er eksisterende ressurser som er benyttet for å etablere driftsselskapet.

DEN NORSKE KIRKE
IKT-leverandøren Kirkepartner

Utviklingsprosjekter

Delmål	Utvikle tjenlige IKT-systemer for brukerne i Den norske kirke
Resultatmål	Etablere økonomiske ressurser og prosjektorganisasjon for å gjennomføre utvikling
Indikator	Utvikle Internett og Intranett, Trosopplæringsmodul, oppgradere Sak/arkivsystem

- ✓ Internettprosjektet er klart til presentasjon på Kirkemøtet 2014 og i drift fra august 2014
- ✓ Intranettet er i prosjektfase og vil etter planen være ferdig 1 kvartal 2015
- ✓ Trosopplæringsmodul vil være ferdig utviklet 1. kvartal 2015
- ✓ Ny Sak/arkivløsning vil bli implementert i Kirkerådet og alle bispedømmerådene i løpet av 1. halvår 2014.

Gjennom og planlegging og tilgang på nødvendige ressurser er disse systemene etablert i henhold til plan. De vil være svært nyttige verktøy i kirken sentralt, så vel som lokalt.

Medlemsregister

Delmål	Sørge for god datakvalitet på medlemsregisteret
Resultatmål	Forbedre driftsstabilitet og utvikle innholdet i registeret
Indikator	Forbedre teknisk plattform og utvikle 2-veisintegrasjon mot fagsystemene i alle enheter i Den norske kirke.

Registeret har en krevende teknisk oppbygging, som det har vært for lite ressurser til å utvikle i takt med behovene. I 2013 er en teknisk oppgradering planlagt, og vil bli gjennomført i februar 2014, men systemet vil fortsatt være svært sårbart. Det ble videre etablert et prosjekt for 2-veisintegrasjon som gjør det mulig for menighetene å registrere kirkelige handlinger i sine fagsystemer samtidig som medlemsregisteret er integrert mot disse. Dette vil både bedre datakvaliteten betydelig, og det vil være arbeidsbesparende for alle som registrerer data i systemet.

Delmålene er delvis nådd.